

Poliittinen retoriikka todellisuuden rakentajana

Retorinen diskurssianalyysi vasemmistoliiton ja perussuomalaisten vuoden 2025 alue- ja kuntavaaliohjelmista

Emilia Ojanen

Pro gradu -tutkielma

Kieliasiantuntijuuden maisteriohjelma, suomen kieli

Kieli- ja käännöstieteiden laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Maaliskuu 2026

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Kieliasiantuntijuuden maisteriohjelma, suomen kieli

Emilia Ojanen

Poliittinen retoriikka todellisuuden rakentajana: Retorinen diskurssianalyysi vasemmistoliiton ja perussuomalaisten vuoden 2025 alue- ja kuntavaaliohjelmista

Sivumäärät: 68

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastelen kahden suomalaisen eduskuntapuolueen vasemmistoliiton ja perussuomalaisten alue- ja kuntavaaliohjelmia vuodelta 2025 retorisen diskurssianalyysin näkökulmasta. Retorisessa diskurssianalyysissä keskitytään siihen, kuinka kuuliija saadaan sitoutumaan puhujan esittämiin argumentteihin, joilla rakennetaan sosiaalista todellisuutta. Näitä argumentteja voidaan esittää poliittisen retoriikan avulla. Tutkielmani tutkimuskysymykset ovat seuraavat: 1) kuinka puolueiden esittämät diskurssit rakentuvat, 2) kuinka poliittinen retoriikka ilmenee puolueiden diskursseissa ja 3) millaiseksi puolueiden diskurssit ja niissä esiintyvä poliittinen retoriikka rakentavat sosiaalisen todellisuuden?

Keskityn analyysissä tarkemmin siihen, kuinka puolueet viestivät vaaliohjelmissaan koulutuksesta ja sosiaali- ja terveystalouksista. Näiden kahden teeman pohjalta olen havainnut kaksi diskurssia, jotka ovat tasa-arvoa ja hyvinvointia korostava diskurssi sekä populistinen vastuuta korostava diskurssi. Tutkin, miten nämä diskurssit ovat rakentuneet ja kuinka sosiaalisen konstruktionismin teorian avulla niistä rakennetaan sosiaalista todellisuutta kahdesta erilaisesta poliittisesta näkökulmasta. Analysoin ja erottelen lisäksi poliittisen retoriikan piirteitä ja niiden esiintymistä diskursseissa.

Tutkimus on luonteeltaan kvalitatiivista ja aineistolähtöistä. Hyödynnän tutkielmassani useita politiikan kieleen keskittyviä tutkimuksia ja teoksia. Tutkielmani ala on kielitieteellinen, mutta hyödynnän laajasti myös valtiotieteen kirjallisuutta. Tärkeämpiä lähestymistapoja tutkielmalleni tarjoavat muun muassa Aristoteleen (384 eaa. – 322 eaa.) näkemykset ja oppi retoriikasta, Pynnösen (2013) laaja tieteellinen artikkeli diskurssianalyysistä ja Savolan (2024) väitöskirja suomalaisten poliitikkojen diskursiivisista strategioista fennistiikan näkökulmasta.

Selvitän tutkielmassani politiikan ja kielen välistä yhteyttä eli sitä, kuinka kieli on uppoutunut poliittisiin diskursseihin. Poliittisen kielen tutkiminen on merkityksellistä, sillä politiikka vaikuttaa jokaisen elämään päivittäin ja määrää suuntaa tulevaisuudelle. Aihetta on tutkittu aiemmin laajalti esimerkiksi valtiotieteen puolelta, mutta vähemmän kielitieteen näkökulmasta. Tutkielmani tuo siten uusia näkökulmia ja lähestymistapoja poliittisen kielen analyysiin.

Tutkielmani tulosten mukaan puolueiden käyttämät kielelliset keinot diskursseissa ja poliittisessa retoriikassa eroavat selkeästi toisistaan. Puolueiden diskurssit rakentuvat vahvasti erilaisten ideologioiden pohjalta ja niissä esiintyvä poliittinen retoriikka luo erilaisia sosiaalisia todellisuuksia. Diskurssien piirteisiin ja retoriikan esiintymiseen vaikuttavat muun muassa puolueiden vastakkainen asema vasemmisto–oikeisto-jaossa, joka korostaa niiden erilaisia arvomaailmoja ja yhteiskunnallisia näkemyksiä.

Avainsanat: alue- ja kuntavaaliohjelma, perussuomalaiset, politiikka, poliittinen retoriikka, puolue, retorinen diskurssianalyysi, sosiaalinen todellisuus, vasemmistoliitto

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
1.1	Tutkielman lähtökohdat	5
1.2	Tutkielman tavoitteet	8
1.3	Aiempaa politiikan kielen tutkimusta	8
1.4	Alue- ja kuntavaalit 2025	10
1.5	Tutkielman eettisyys	11
1.6	Tutkielman eteneminen	12
2	Teoreettinen tausta	13
2.1	Retoriikka	13
2.2	Poliittinen retoriikka	16
2.3	Diskurssintutkimus	21
2.3.1	Diskurssi	21
2.3.2	Diskurssianalyysi	22
2.3.3	Retorinen diskurssianalyysi	23
2.4	Sosiaalinen konstruktionismi	25
3	Tutkimusaineisto ja menetelmät	27
3.1	Tutkimusaineisto	27
3.2	Analyysimenetelmät	28
3.3	Puolueet ja niiden ideologiat	30
3.3.1	Vasemmistoliitto ja perussuomalaiset	30
3.3.2	Vasemmisto–oikeisto-jako	31
4	Alue- ja kuntavaaliohjelmien diskurssit ja poliittinen retoriikka	33
4.1	Tasa-arvoa ja hyvinvointia korostava diskurssi	34
4.2	Populistinen vastuuta korostava diskurssi	37
4.3	Poliittinen retoriikka diskursseissa	41
4.3.1	Puhujan luotettavuuteen vetoaminen – eetos	42
4.3.2	Yleisöön vetoaminen – paatos	44
4.3.3	Vakuuttavat argumentit – logos	45
4.3.4	Kiertoilmaukset	47

4.3.5	Suostuttelu	49
4.3.6	Metaforat	50
4.3.7	Me-retoriikka	52
5	Tulokset	54
6	Lopuksi	60
	Lähteet	62
	Aineslähteet	62
	Tutkimuskirjallisuus	62

1 Johdanto

Aloitan tutkielmani johdantoluvulla, joka jakautuu kuuteen alalukuun. Ensimmäisessä alaluvussa 1.1 esittelen tutkielman lähtökohtia ja aiheen. Seuraavaksi alaluvussa 1.2 esittelen tavoitteet työlleni. Alaluku 1.3 käsittelee aiempaa tutkimusta politiikan kielestä ja neljännessä alaluvussa 1.4 esittelen lyhyesti aineistoani, jota käyn syvemmin läpi luvussa 3. Alaluvussa 1.5 käsittelen tutkielman eettisyyttä ja viimeisenä alaluvussa 1.6 työn etenemistä.

1.1 Tutkielman lähtökohdat

Mutta ihminen on ilmiselvästi poliittinen eläin (kreik. *zoon politikon*) siinä mielessä, jossa mehiläinen tai mikään muu laumaeläin ei ole. Luonto – on antanut ihmisille ainoan puhekyvyn eläinten joukossa (Aristoteles 340–330-luku eaa.)

Näin retoriikan, eli puhetaidon oppi-isäksi tituleerattu filosofi Aristoteles viittaa teoksessaan *Politiikka* ihmisen ainutlaatuisen puhekykyyn, jollaista muilla eliöillä ei ole (Chilton 2004: 4–5). Puhekykyymme sisältyy muun muassa taito ja ymmärrys argumentoida, joka on poliittisessa kontekstissa välttämätöntä hallita. Poliittisen argumentoinnin vaikuttavuutta tulee osata analysoida, jotta voimme soveltaa tietoa käytännössä (Aalto 2020: 26).

Politiikka voidaan mieltää usealla eri tavalla, mutta yleistajuisesti sillä kutsutaan toimintaa, jolla pyritään vaikuttamaan yhteiskunnallisiin asioihin. Politiikkaa ohjaavat esimerkiksi erilaiset puolueet, jotka ajavat arvojensa ja näkemystensä mukaisesti päätöksentekoa. Kojo (2005: 23) toteaa, että ”politiikassa on pohjimmiltaan kyse kilpailevien ongelmien määrittämisen ja esittämisen tavoista sekä niiden sisällöistä”.

Politiikkaa luodaan kielen avulla, ja sillä voidaan vaikuttaa esimerkiksi onnistumisiin tai epäonnistumisiin yhteiskunnassa. Kieli nähdään ehdottomana vallan välineenä ja politiikka on suoraan kielen käyttöä, joten ne ovat tiukasti yhteydessä toisiinsa. Poliitiikan ja kielen suhteen ymmärtämistä voidaan pitää kansalaistaitona, johon sisältyy esimerkiksi taito ajatella kriittisesti (Tiittula 2017: 464.)

Olkku (2023: 11) esittää, että etenkin länsimaisessa poliittisessa ajattelussa nähdään, että politiikalla ja kielellä on erityisen läheinen suhde toisiinsa. Poliitiikan ymmärtämiseksi tulee ymmärtää kielenkäytön poliittisuus. Poliittinen puhe voidaan myös tulkita poliittiseksi teoksi,

joten puolueiden ja poliitikoiden käyttämällä kielellä ja sen eri piirteillä on valtava merkitys siinä, kuinka ne rakentavat sosiaalista todellisuutta ja samalla toteuttavat ratkaisuja yhteiskuntaan ja sen rakenteisiin. Voidaan todeta, että politiikan diskurssit sisältävät erilaisia strategioita ja valintoja, joiden avulla kielenkäyttö suunnitellaan. Poliitikkojen puheet syntyvät suhteessa niiden ajankohdan niin sanottuun diskursiiviseen ilmastoon, jolla on samaan aikaan yhteys yhteiskunnalliseen ilmastoon (Salmela 2022: 16.) Puhe, diskurssit ja yhteiskunta elävät siis kaikki yhdessä ja samassa ajassa.

Pro gradu -tutkielmani aiheena on tehdä retorinen diskurssianalyysi vasemmistoliiton ja perussuomalaisten kevään 2025 alue- ja kuntavaaliohjelmista. Tutkimukseni teoreettiseen taustaan kuuluvat retorinen analyysi, diskurssianalyysi ja niiden yhteiseen teoreettis-metodologiseen viitekehykseen kuuluva sosiaalinen konstruktionismi. Analyysini on luonteeltaan kvalitatiivista, eli laadullista.

Retorinen analyysi perustuu Antiikin Kreikan ajalta lähtöisin olevaan tutkimukseen, joka keskittyy puhetaidon erilaisiin tekniikoihin sekä uskottavaan ja varmaan argumentointiin (Juuso 2024: 22). Retoriikka on yksinkertaisuudessaan viestinnällä vaikuttamista, joka tapahtuu viestin lähettäjän ja sen vastaanottajan välillä (Salmi 2025: 15). Retoriikan tutkimuksessa keskitytään yleensä erilaisiin teksteissä havaittaviin vaikuttamistapoihin, mutta sitä voidaan myös luonnehtia arkikielessä muun muassa kaunopuheisuudeksi tai manipulaatioksi (Lehti — Eronen-Valli 2018: 158, 160). Retoriikan tutkimuksen monipuolisuus piilee siinä, että sitä voidaan diskurssianalyysin tapaan tutkia ja hyödyntää vapaasti monilla eri tieteenaloilla (Kajaste 1996: 184).

Diskurssianalyysissä tarkastellaan kielenkäyttöä toimintana, joka rakentaa sosiaalista todellisuutta. Se nojautuu funktionaaliseen kielikäsitteeseen, joka analysoi kielen tilanteisuutta sekä sitä, mitä kielellä päätetään tehdä (Pynnönen 2013: 5.) Diskurssianalyysiin liittyy vahvasti muun muassa intertekstuaalisuuden käsite, joka korostaa tekstien ja diskurssien yhteyksiä ja niiden suhteita aiempiin käyttötilanteisiin. Se kuvaa kuinka esimerkiksi erilaiset poliittiset, historialliset ja sosiaaliset kontekstit esiintyvät ja vaikuttavat kielessä (Valta 2024: 11.) Diskurssianalyysiä tehdään useilla eri tieteenaloilla, esimerkiksi viestinnässä, kielitieteessä, sosiologiassa ja kasvatustieteissä (Niska 2024a: 103).

Retorisessa diskurssianalyysissä puolestaan keskitytään siihen, kuinka yleisö saadaan sitoutumaan puhujan esittämiin argumentteihin, jotka rakentavat vuorovaikutusta ja täten sosiaalista todellisuutta. On siis oleellista tutkia, millaisia keinoja puhuja käyttää rakentaessaan totuutta (Leskelä 2024: 26–27.) Kuten mainitsin aiemmin, poliittinen puhe viittaa myös poliittisiin tekoihin, joten politiikan kielen retorisisessa diskurssianalyysissä voidaan nähdä, kuinka kielelliset keinot luovat todellisuutta ja olemassaoloa. Käyn läpi teoreettista taustaan syvemmin ja tarkemmin luvussa 2.

Sosiaalinen konstruktionismi on monitieteinen suuntaus, jolla on keskeinen rooli esimerkiksi sosiologiassa, sosiaalipsykologiassa ja kielitieteessä. Sillä tutkitaan, kuinka todellisuuksia rakennetaan diskurssien ja kielen avulla. Sosiaalinen konstruktionismi korostaa ajatusta siitä, että ihmiset luovat tietonsa ympäröivästä maailmasta vuorovaikutuksessa ympäristön ja muiden ihmisten kanssa (Tammi 2019: 9–10.)

Analysoin molempien puolueiden alue- ja kuntavaaliohjelmista kahta erilaista havaitsemaani diskurssia sekä niissä esiintyvää poliittista retoriikkaa. Olen rajannut aineistoa siten, että käsittelen koulutusta sekä sosiaali- ja terveyspalveluita. Valitsin nämä teemat, koska ne ovat yhteiskunnallisesti tärkeitä ja ajattomia aiheita, sekä ne löytyvät selkeästi molempien puolueiden vaaliohjelmista. Kerron lisää aineistosta luvussa 3.

Olen pyrkinyt puolueettomuuteen tutkielmani analyysissä, eli käsittelen molempien puolueiden esimerkkejä tasavertaisesti, enkä pyri antamaan kummastakaan tietynlaista kuvaa lukijalle. Virheettömään objektiivisuuteen on silti mahdotonta päästä, sillä tutkijan oma subjektiivisuus vaikuttaa tutkimuksen tekoon ja kulkuun esimerkiksi omien ennakkoletusten, kokemusten tai koulutustaustan kautta.

Toinen tutkija saattaisi tehdä erilaisia johtopäätöksiä aineistosta, sillä oma poliittinen kanta mahdollisesti vaikuttaa siihen, kuinka tutkija näkee ja ymmärtää puolueet, niiden viestinnän ja siitä syntyvät tulkinnat. Tutkijapositioni on ennen kaikkea tulkitseva ja havaintoihin perustuva. Diskurssianalyysin mukaisesti pyrin tiedostamaan oman kriittisyyteni sekä vallankäytön kielenkäytössäni ja tutkimustuloksissa. Pynnönen (2013: 36) myös esittää artikkelissaan, että omat tulkinnat ja kriittisyys ovat tärkeitä muistaa diskurssianalyysiä tehdessä.

1.2 Tutkielman tavoitteet

Tarkoitukseni on selvittää kielitieteellisestä näkökulmasta poliittisen retoriikan ilmentymistä puolueiden diskursseissa ja sitä, kuinka retoriikka rakentaa sosiaalista todellisuutta kyseisten diskurssien kautta. Poliittisten diskurssien ja retoriikan tutkiminen on merkityksellistä, sillä se voi paljastaa lisää kielen ja politiikan välisistä suhteista. Kielitieteen näkökulmasta poliittisen kielen tutkimusta on tehty vähemmän kuin esimerkiksi valtiotieteen tai yhteiskuntatieteiden osalta. Kajaste (1996: 185) teki saman huomion 1990-luvulla. Koen siis oman tutkielmani merkitykselliseksi ja tarpeelliseksi tieteenalallani. Tutkielmani tuo uutta tietoa poliittisten tekstien analysointiin ja ymmärtämiseen. Vasemmistoliitosta ei ole juurikaan tehty kielitieteellistä tai retorista diskurssintutkimusta verrattuna perussuomalaisiin, joten tutkimukseni antaa uutta tutkimustietoa myös sen kentältä.

Tutkielmani tavoitteena on vastata seuraaviin esitettyihin tutkimuskysymyksiin:

1. Kuinka puolueiden esittämät diskurssit rakentuvat?
2. Kuinka poliittinen retoriikka ilmenee puolueiden diskursseissa?
3. Millaiseksi puolueiden esittämät diskurssit ja niissä esiintyvä poliittinen retoriikka rakentavat sosiaalisen todellisuuden?

Tutkielmani hypoteesi on, että vasemmistoliiton ja perussuomalaisten väliltä löytyy selkeitä eroavaisuuksia kielellisten keinojen esiintymisessä niin diskursseissa kuin poliittisessa retoriikassa. Vasemmistoliitto ja perussuomalaiset ovat puolueina hyvin erilaisia, mikä vahvistaa hypoteesini paikkaansa pitävyyttä. Ne myös keskittyvät alue- ja kuntavaaliohjelmissaan eri asioihin, mikä lisää erontekoa. Oletan, että molempien puolueiden diskurssit ja poliittinen retoriikka rakentavat ja vahvistavat erilaisia todellisuuksia, jolloin ne vakuuttavat puolelleen ihmisiä erilaisista taustoista.

1.3 Aiempaa politiikan kielen tutkimusta

Politiikan kielestä ja retoriikasta on julkaistu viime vuosina useita tutkimuksia useammalta eri tieteenalalta. Tutkielmani kirjallisuus koostuu kielitieteen lisäksi paljon muun muassa valtiotieteen alalla tehdyistä tutkielmista ja teoksista. Pro gradujen osalta Juuso (2024) on tutkinut kielellistä ja visuaalista retoriikkaa poliittisessa kampanjaviestinnässä vuoden 2024 presidentinvaaleissa viestinnän alalta. Hän selvitti, että retoriikalla on merkityksellinen rooli

poliittisissa ympäristöissä, sillä esimerkiksi sosiaalisessa mediassa se vaikuttaa suuresti mielikuviin presidenttiehdokkaasta tai poliitikosta.

Suomen kielen alalta tutkimusta ovat tehneet muun muassa Pohjolainen (2011) ja Olkku (2023). Pohjolainen (2011) tutki vihreyden retoriikkaa Kansallisen Kokoomuksen ympäristöpoliittisessa ohjelmassa vuodelta 2011 ja huomasi, että kokoomuksen vihreyspolitiikka sisälsi laajasti erilaisia retorisia keinoja ja monipuolisia argumentaatiotekniikoita.

Olkku (2023) niin ikään teki tutkimusta yhdenvertaisuuden ja eriarvoisuuden diskursseista eduskuntapuolueiden aluevaaliohjelmissa. Hän tarkasteli, kuinka diskurssit rakentuvat kielellisesti poliittisessa ympäristössä. Hänen työnsä paljasti, että yhdenvertaisuutta sosiaali- ja terveystalouden käyttäjien välille rakennettiin diskurssien kautta toistuvilla sanavalinnoilla.

Väitöskirjojen osalta tutkimusta poliittisesta kielestä on tehnyt suomen kielen alalta esimerkiksi Savola (2024) aiheella diskursiiviset strategiat suomalaisten poliitikkojen blogiteksteissä vaalivuonna 2015. Savola esitti lingvistisestä näkökulmasta muun muassa, että politiikan kieli on hyvin monigenreistä ja sen lisäksi myös monifunktioista. Kieli saa laajasti erilaisia vakuuttelu- ja suostuttelutekniikoita sekä tapoja tuottaa käsityksiä jaetuista todellisuuksista. Savolan väitöskirja on eräs tärkeimmistä lähteistä tutkielmalleni.

Valtiotieteen alalta tutkimusta ovat tehneet mainitakseni Laaksonen (2011), Ekberg (2017), Parkkulainen (2021) ja Myllymäki (2023). Laaksonen (2011) teki tutkimusta parlamentaarista retoriikasta eduskunnan kyselytunneilla. Hän tutki muun muassa retoriikan tyylejä ja sen etiikkaa. Tulosten mukaan hallitus- ja oppositioretoriikka eroavat toisistaan selkeästi ja niillä on tiettyjä ominaispiirteitä.

Ekberg (2017) tutki kansalaisten ja politiikan ammattilaisten kielenkäyttöä energiapolitiikan kentällä. Hän pohti tutkimuksessaan mahdollisia viestintäkuiluja näiden kahden ryhmän välillä ja kuilujen merkityksiä demokratian toimivuuden näkökulmasta. Ekberg toteaa tutkielmassaan, että politiikan ammattilaisten kielenkäytössä näkyy vahvasti asiantuntijuus, kun taas kansalaisilla arjen kokemukset. Hän myös esittää, että demokratian toimivuutta käsiteltäessä on tärkeää arvioida poliittisen kielen vaikutusta ja merkitystä.

Parkkulaisen (2021) tutkimus koski perussuomalaisten kansanedustajien käyttämää retoriikkaa ja kieltä Twitterissä (nykyinen X). Parkkulainen teki samanlaisia havaintoja

yhdessä Juuson kanssa, eli sosiaalisessa mediassa retoriikan käyttö vaikuttaa suuresti siihen, millainen kuva sen käyttäjästä syntyy. Hän esittää, että perussuomalaisten käyttämä retoriikka Twitterissä esiintyy varsin räväkkäänä ja nokittelevana.

Myllymäki (2023) tutki kansanedustajien budjettipuheenvuoroja retorisen analyysin avulla.

Hän pohti työssään budjettiretoriikan luonnetta ja sen mahdollisia muutoksia.

Tutkimustulosten mukaan retoriikka on vaihdellut vuosien varrella johtuen siitä, että debattien eli väittelyiden aiheet ovat vaihdelleet. Hän esittää, että esimerkiksi Lipposen (1995–1999) hallituksen aikana debattien aiheet olivat monipuolisempia kuin Sipilän (2015–2019) aikana.

Blomqvist (2019) tutki sosiologian pro gradu -tutkielmassaan diskursiivisen todellisuuden tuottamista poliittisen talouspuheen kontekstissa. Hänen tutkielmansa mukaan poliittisella kentällä sosiaalinen todellisuus rakentuu diskurssien ja diskurssien tuottamisesta käytävien määrittelykamppailujen kautta. Blomqvist huomauttaa, että talouspuheen retoriikat näyttävät nykyäänä koko yhteiskuntaa läpäisevänä perustelemisen keinona.

Edellä mainittujen tutkimusten pohjalta voi todeta, että politiikan kielen tutkimus on erittäin monipuolista sekä monitieteellistä. Tutkimus voi sisältää muun muassa lingvistiikan, valtiotieteen, sosiologian, viestinnän tai historian näkökulmia ja lähestymistapoja.

Yhdistämällä eri tieteenalojen käsityksiä politiikan kielen tutkimus voi olla hyvin palkitsevaa ja rikasta tiedeyhteisölle ja koko yhteiskunnalle.

1.4 Alue- ja kuntavaalit 2025

Tutkielmaani valittu aineisto on vuoden 2025 alue- ja kuntavaali-ohjelmat. Esittelen sitä lyhyesti tässä aluvuossa. Vuoden 2025 alue- ja kuntavaalit järjestettiin huhtikuussa ja virallinen vaalipäivä oli sunnuntaina 15.4.2025. Seuraavan kerran vaalit järjestetään huhtikuussa samana päivänä vuonna 2029. Aluevaaleissa valitut valtuutetut vastaavat hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimien järjestämisestä. Kuntavaaleissa valtuutetut valitaan kuntien valtuustoihin, joissa päätetään kuntiin liittyvistä asioista, esimerkiksi sen taloudesta tai toiminnasta (Oikeusministeriö.fi 2025.)

Vaalikelpoisuuteen kuuluu kolme kohtaa sekä alue- että kuntavaaleissa, mikäli haluaa laittaa itsensä ehdolle. Ensinnäkin henkilön tulee olla kyseisen hyvinvointialueen asukas, hänellä tulee olla äänioikeus jollakin hyvinvointialueella sekä lopuksi häntä ei ole julistettu vajaavaltaiseksi. Tämä tarkoittaa sitä, että joko hän on alle 18-vuotias tai 18 vuotta täyttänyt,

mutta julistettu vajaavaltaiseksi tuomioistuimisen toimesta. Syitä vajaavaltaisuuteen voivat olla esimerkiksi sairaus tai vanhuus (Minilex.fi.)

Vuoden 2025 aluevaaleissa suosituin puolue oli Suomen Sosialidemokraattinen Puolue (SDP) 22,5 prosentin kannatuksella. Eniten valtuutettuja tuli myös samaisesta puolueesta 321 henkilöä. Myös kuntavaaleissa SDP oli myös suosituin 23,1 prosentilla, mutta eniten valtuutettuja sai Suomen Keskusta (Kesk.) 2623 henkilöllä. Aluevaaleissa vasemmistoliiton (Vas.) kannatus oli 9,1 prosenttia ja kuntavaaleissa 9,3 prosenttia. Perussuomalaisten (PS) kannatus aluevaaleissa oli 7,8 prosenttia ja kuntavaaleissa 7,6 prosenttia (Yle Vaalit 2025.) Tilastokeskuksen mukaan aluevaaleissa äänestysprosentti oli 51,7 ja kuntavaaleissa 54,3.

1.5 Tutkielman eettisyys

Tutkielman läpinäkyvyyden kannalta eettisyyden käsittely on tärkeää. Aineistoni on julkista tietoa, joka on kaikkien saatavilla internetissä ja tutkielmaani valitut puolueet esiintyvät myös julkisuudessa. En analysoi puolueisiin kuuluvien ihmisten käyttämää retoriikkaa tai puhetta, vaan keskityn vain puolueiden vaaliohjelmien kieleen. Vaaliohjelmista ei tule tietoon kenen kirjoittamia ne ovat, jolloin analyysi ei voi kohdistua yksittäisiin henkilöihin. Jokainen voi halutessaan etsiä Googlesta ketkä ihmiset kuuluvat valitsemini puolueisiin, mikä on myös täysin julkista tietoa. Olen esitellyt alaluvussa 3.3.1 puolueiden nykyiset puheenjohtajat, sillä se on relevanttia tietoa esitellessäni puoluetta. Poliitikot ovat julkisuudessa esiintyviä henkilöitä, joiden tavoitteena on olla esillä ja kuuluuissa yhteiskunnassa.

Kuten mainitsin aiemmin, pyrin tutkielmassani puolueettomuuteen, enkä tällöin korosta kumpaakaan puoluetta paremmaksi tai huonommaksi. Puolueilla on tietynlaisia ideologioita, jotka perustuvat muun muassa niiden paikkaan vasemmisto–oikeisto-jaossa (ks. alaluku 3.3.2). Ideologiat puolestaan yleensä selittävät puolueiden omanlaista tyyliään, jossa ei ole suoraan mitään negatiivista tai väärää, sillä mielipiteet ovat subjektiivisia. Eri puolueet näyttävät julkisuudessa eri tavoin ja onkin tyypillistä puhua puolueista, poliitikoista ja heidän mielipiteistään usein hyvin negatiiviseen sävyyn. Ihmisillä on paljon sanottavaa erilaisista poliittisista näkemyksistä, joka on luonnollista, sillä politiikka vaikuttaa kaikkien elämään. Tutkielmani antaa mahdollisuuden tarkastella, millaista politiikkaa Suomessa tehdään kahden täysin erilaisen puolueen välillä ja millaisilla kielellisillä keinoilla sitä luodaan.

1.6 Tutkielman eteneminen

Tutkielmani etenee siten, että seuraavaksi luvussa 2 käsittelen työni teoreettista taustaa, johon kuuluvat retoriikka, poliittinen retoriikka sekä luku diskurssintutkimuksesta, jossa käsittelen diskurssin käsitettä, diskurssianalyysiä ja retorista diskurssianalyysiä. Viimeiseksi luvussa 2 käsittelen sosiaalista konstruktionismia. Luvussa 3 käyn läpi tutkielman aineiston ja menetelmät. Esittelen myös tarkemmin vasemmistoliittoa ja perussuomalaisia, sekä hieman niiden eroavaisuuksia vasemmisto–oikeisto-jaon avulla. Luvussa 4 on vuorossa aineiston analyysi, jonka jälkeen luvussa 5 käyn läpi tutkimuskysymyksiäni ja työn tuloksia. Päätän tutkielman lukuun 6, jossa pohdin työtäni tutkijajosition näkökulmasta sekä jatkotutkimusmahdollisuuksia.

2 Teoreettinen tausta

Aloitin teoreettisen taustan käsittelyn esittelemällä ensin aluvussa 2.1 retoriikkaa, joka toimii kattokäsitteenä poliittiselle retoriikalle ja retorille diskurssianalyysille. Tämän jälkeen siirryn käsittelemään poliittista retoriikkaa aluvussa 2.2, jonka jälkeen aluvussa 2.3 otan käsittelyyn laajemmin diskurssintutkimuksen, jossa käsittelen erikseen diskurssin käsitettä aluvussa 2.3.1, diskurssianalyysiä aluvussa 2.3.2 ja retorista diskurssianalyysiä aluvussa 2.3.3. Viimeisenä käsittelen sosiaalista konstruktionismia aluvussa 2.4.

2.1 Retoriikka

Retoriikalla (kreik. *rhetorike*) viitataan vaikuttavaan puhetaitoon ja erilaisiin suostuttelun keinoihin (Saario 2020: 15). Retoriikkaan yhdistetään Aristoteleen lisäksi usein myös hänen opettajansa Platon (Salmi 2025: 15). On esitetty, että heillä oli erilaisia näkemyksiä puhetaitoon liittyen, sillä Aristoteles halusi parantaa puhujien kykyä puhua totuudenmukaisesti ja vakuuttavasti, kun taas Platonin ihanteena oli filosofinen puhetaito, jonka tavoitteena on saavuttaa hyvä elämä (Kakkuri-Knuutila 2012: 27).

Aristoteles (1997: 198) esitti yhdessä kuuluisimmassa teoksessaan *Retoriikka* (300-luku eaa.), että puheesta voidaan eritellä kolmea erilaista retorista vakuuttavuutta, joita hän kutsui nimillä *eetos*, *paatos* ja *logos*. Leon (2007: 45) mukaan kolmijakoa voidaan ilmentää seuraavasti:

KUKA (reettori (puhujaja) – eetos)
vetoaa
KENEEN (yleisö – paatos)
MITEN (argumentti – logos)

Asetelma 1. Retorisen luennan malli (Leo 2007: 45).

Eetoksella Aristoteles viittaa reettoriin, eli puhujan itsestään yleisölle rakentamaan mielikuvaan, jolla rakennetaan hänen ja yleisön välistä suhdetta. Kun reettori on saavuttanut yleisön luottamuksen, hänen on näin helpompaa saada kannatusta argumentilleen (Juuso 2024: 22.) Käytän tästä edespäin termiä *reettori* viittaamaan puhujaan, sillä se viittaa henkilöön, jolla on hyvät retoriset taidot.

Nykypäivän yleiskielessä eetosta lähimpänä ovat termit *imago* ja *brändi*. Aristoteleen näkemyksen mukaan eetokseen liittyvät vahvasti myös termit kokemus ja pätevyys (kreik. *fronesis*), hyväntahtoisuus yleisöä kohtaan (kreik. *eunoia*) ja moraalinen hyvyys (kreik. *arete*). Eetos nähdään syntyvän rektorin kielellisistä valinnoista, jotka saavat merkityksen jonkin kategorian sisällä (Lehti — Eronen-Valli 2018: 165–166.) Ekholm ja Tammivaara (2024: 29) toteavat, että rektorin uskottavuus ja luottamus vahvistuvat, jos hän kuuluu samaan sosiaaliryhmään yleisön kanssa, jolloin hänet nähdään ”yhtenä meistä”.

Politiikassa luottamuksen saaminen on merkittävää, jotta esimerkiksi poliitikko tai puolue saa puolelleen haluamaansa kannatusta ja kansalaiset tietävät pystyvänsä muodostamaan luottamuksen. Tällöin pelkkä kieli voi toimia – oikeat sanavalinnat ja taitavat esiintymis- ja puhetaidot voivat riittää luottamuksen saamiseksi. Tällöin rektorin tulee tunnistaa ja tietää mistä hän puhuu ja erityisesti miten hän puhuu.

Aristoteles toteaa, että poliittisen puheen pääväite on siinä, että jotakin on tehtävä tai jostain toimenpiteestä tulee pidättäytyä. Poliittisen puheen päälajeihin kuuluvat täten kehottaminen ja varoittaminen (Kakkuri-Knuutila 2012: 13.) Salmi (2025: 26) huomauttaa, että omien intressien tunnustaminen voi toimia keinona herättää luottamusta ja rakentaa itsestään vakuuttava kuva. Tällöin argumentin esittäjä näyttäytyy objektiivisena toimijana, kun hän niin sanotusti myöntää oman puolueellisuutensa tai strategiansa, jolla etenee agendaansa kohti.

Paatoksella Aristoteles viittaa tunteisiin ja yleisön mielentilaan vetoamiseen. Rektorin on helpompaa vedota yleisöön, jos hän pystyy ymmärtämään heidän tunnekokemuksiaan, ja tällöin saa yleisön toimimaan halutulla tavalla (Juuso 2024: 22.) Vetoamalla tunteisiin rektori voi saada yleisön vastaanottavaksi, esimerkiksi käyttämällä tunnepitoisia sanoja, tai käyttämällä puheessaan huumoria tai muita tehokeinoja (Suoniemi 2008: 37). Poliitiikassa erilaisiin tunteisiin vetoaminen on tärkeää, sillä poliittiset aiheet liittyvät laajasti ihmisten hyvinvointiin monilla eri tavoilla. Tunteisiin vetoava poliitikko pääsee luomaan helposti lähestyttävää suhdetta kansalaisiin, jolloin hän näyttäytyy tasavertaisena ihmisenä, eikä pelkästään ammattinsa edustajana.

Logos tarkoittaa argumentin asiasisältöä. Keskeinen osa retoriikkaa on mielipiteiden esittely ja vankka perustelu (Lehti — Eronen-Valli 2018: 168.) Tällöin tarkoituksena on saada vahvistus rektorin väitteelle, jotta se näyttäytyy yleisölle kannattavana (Juuso 2024: 22). Puolueiden vaaliohjelmat ovat täynnä erilaisia argumentteja, joita selittämällä ja

perustelemalla ne pyrkivät saamaan yleisön puolelleen. Sanat ja teot ovat täten jatkuvassa vastakkainasettelussa, jonka vuoksi poliittisessa retoriikassa etenkin suostuttelu on tärkeässä osassa (Myllymäki 2023: 22). Mikäli puolue ei osaa perustella itseään tarpeeksi selkeästi, argumenttia kohtaan ei synny luottamusta, jolloin myös eetos ja paatos ovat mahdollisesti epäonnistuneet.

Pohjolainen (2011: 6–7) esittää pro gradu -tutkielmassaan tutkija Roderick P. Hartin kuusi retoriikan toiminnan muotoa, joiden avulla on mahdollista tutkia monipuolisesti retoriikkaa erilaisissa teksteissä. Ensimmäisenä retoriikka tarkoittaa vapauttavaa voimaa, jossa reettori on aktiivinen toimija, joka pyrkii vaikuttamaan sekä nykyhetkeen että samalla historiaansa. Toisena retoriikka pyrkii harhauttamaan. Kun reettorin tarkoituksena on vakuuttaa omista lähtökohdista käsin, kokonaisuus saattaa rajautua tietynlaiseksi. Tällöin esimerkiksi aiheen ulkopuolelle jäävät tarkoituksellisesti tietyt näkökulmat, joka on yleistä politiikassa.

Kolmanneksi retoriikka voi laajentua tarkoittamaan tiettyä kokonaisuutta, jolloin asiakokonaisuus taustoittuu uudella tavalla. Neljänneksi retoriikalla nimetään myös yhteiskunnallisia ilmiöitä. Tällöin yleisö pääsee mukautumaan uusiin esitettyihin ideoihin ja ymmärtämään nämä esitetyt ideat tai väittämät tarkoitetulla tavalla. Viidenneksi retoriikka on myös mahdollista nähdä oikeuttavana voimana, jolla viitataan siihen, että sen avulla pyritään löytämään uusia tapoja, joilla kertoa totuuksia.

Viimeisenä Hart esittää retoriikan ilmenemismuodoksi pidentämisen muodon. Tällöin retoriikan avulla halutaan pidentää aikaa tuomalla historian asetelmia ja ilmiöitä nykyhetkeen tai vaihtoehtoisesti synnyttämällä tulevaisuudesta mielikuvia nykyaikaan. Tällöin historiallisilla ilmiöillä voidaan vakuuttaa tai perustella nykyajan retorisia valintoja. Pohjolainen (2011: 7) toteaa, että retoriikan voidaan sanovan olevan politikoinnin, eli politiikan tekemisen tapa, joka nimeää ja informoi käsiteltävän aiheen tärkeimmät seikat. Retoriikka on siis monipuolinen kielellinen ilmiö ja tutkielmassani etenkin tärkeä politiikan kielen ilmentymä.

Retoriikka yhdistetään usein poliittiseen kielenkäyttöön, koska sillä tuodaan esiin vaihtoehtoja ja kyseenalaistetaan asioita. Laajimmillaan retoriikkaa silti kuvataan kommunikaation, kielenkäytön ja inhimillisen olemassaolon osana. Retoriikan merkitykset ja vaikutukset syntyvät kontekstista ja sanojen käytöstä. Sanoilla luodaan merkityksiä, jotka vaikuttavat

esimerkiksi tiedon muodostukseen. Poliitiikan on vaikea toimia ilman aiemmin mainittua suostuttelua, sillä sen luonteeseen kuuluu vahvana osana päätöksenteko ja vaihtoehtojen punnitseminen myös epävarmoissa tilanteissa ja ajoissa (Myllymäki 2023: 22–23.)

Myllymäki (2023: 29) jatkaa, että retoriikalla on keskeinen rooli inhimillisen toiminnan yhteydessä. Retoriikan avulla voidaan paljastaa muun muassa monipuolisia toimintatapoja tai epätasapainoinen vallankäyttö. Voidaan ajatella, että tarve retoriikkaan syntyy epäsoveliaisuudesta ja jopa konflikteista ihmisten välillä. Retoriikka siis laajentaa kielenkäytön kenttää ja sen mahdollisuuksia. Se myös mahdollistaa erilaisten diskurssien analyysin, mikä antaa tutkimusmahdollisuuksia monille eri tieteenaloille. Laaksonen (2011: 27–28) pohtii, että retoriikka on paljon muutakin kuin tapa tulkita erilaisia tekstejä. Hän ehdottaa, että sen avulla poliittisuus voidaan lukea esiin.

Retoriikan tutkimus on saanut viime vuosisadalla uusia lähestymistapoja. Vuonna 1984 Iowan yliopistossa lanseerattiin termi *retorinen käänne*, jonka myötä politiikan ja sen kielen tutkimus on saanut runsaasti uudenlaisia näkökulmia. Tämän käänteen myötä siirryttiin lingvivistisestä käännteestä tulkitsevaan käännteeseen ja siitä retoriseen (Palonen – Summa 1996: 7.) Esimerkkeinä tämän käänteen vaikutuksista ovat muun muassa käsitteiden tulkinta, kysymysten politisointi ja vaihtoehtojen perusteleminen, jotka kaikki edellyttävät poliittista ajattelukykyä (Laaksonen 2011: 29).

2.2 Poliittinen retoriikka

Poliittinen retoriikka muodostaa oman temaattisen osa-alueensa retoriikan kentällä. Eräs sen tärkeimmistä funktioista on myydä politiikan näkemyksiä ja täten suostutella (engl. *persuasion*) yleisöä omaksumaan esitettyjä näkemyksiä ja mielipiteitä (Mustaparta 1996: 168). Poliittinen retoriikka viittaa ennen kaikkea erilaisiin strategioihin, joita käytetään vakuuttavien argumenttien muodostamisessa esimerkiksi poliittisissa väittelyissä ja muissa poliittisissa ympäristöissä. Yksi keskeisimmistä poliittisen retoriikan aiheista onkin argumentointi, joka kattaa kaikenlaisen sanallisen viestinnän. Läpi historian, poliitikkojen on aina ollut osattava vahvat viestintätaidot, sekä erityisesti retoriset taidot (Aalto 2020: 23–24.)

Saario (2020: 12) esittää, että poliittiseen retoriikkaan sisältyy usein kiertoilmausten, eli eufemismien ja dysfemismien käyttö. Eufemismissa pyritään näyttämään kiertoilmauksien avulla negatiiviset asiat parempina kuin ne todellisuudessa ovat, ja dysfemismissä puolestaan

esitetään jokin asia negatiivisena. Norri (1987: 58) huomauttaa, että aiheet, joista on epämiellyttävä puhua, esitetään usein juuri kiertoilmauksen avulla. Hänen näkemyksensä mukaan poliittisten syiden vuoksi asioita kaunistellaan, jotta kansaa olisi helpompi hallita.

Eräs politiikan retoriikan tyyli on nimeltään parlamentarismi, joka muun muassa yhdistää parlamentaarisen puhekulttuurin monia aspekteja. Poliitikassa toimivat henkilöt politikoivat hyödyntäen tietyntylaisia menettelytapoja, tai esimerkiksi edellä mainittuja puhekulttuuriin liittyviä käytäntöjä, jotka he suhteuttavat sitten parlamentin voimasuhteisiin ja yleisesti poliittisiin tilanteisiin. Parlamentarismin toinen retorinen merkitys ilmenee siinä, että parlamentin jäsenyys ikään kuin jäsentää henkilön poliittista profiilia, jolloin hänen odotetaan puhuvan tietyllä tavalla yleisölleen (Palonen 2012: 30.) Esimerkiksi vasemmistopuolueeseen kuuluvan henkilön poliittinen puhe tai tapa kirjoittaa sosiaaliseen mediaan eroaa oikeistopuolueiden puhetavasta tiettyjen aiheiden määräämänä. Puolueen kannattajat tietävät tällöin millaista käyttäytymistä, esiintymistä ja kielen käyttöä he voivat odottaa ehdokkaaltaan.

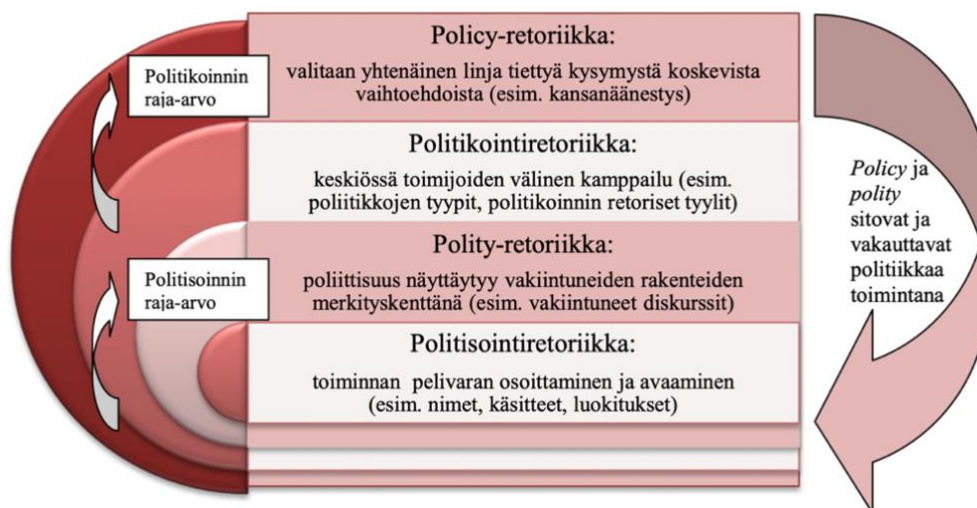
Palonen (2012: 32) huomauttaa myös, että kaikkien maiden parlamentaarikot ja politiikan parissa työskentelevät ihmiset puhuvat lopulta samaa poliittista kieltä riippumatta heidän äidinkielestään. Kyseessä on parlamentaarinen kieli, jolla on omat historian, proseduurin ja puhekulttuurin luomat retoriset käytäntönsä ja poikkeavuutensa normaalista arkikielestä. Parlamentaarinen kieli viittaa politiikan tyyliin, joka yhdistää poliittisia käytäntöjä yli kansallisuuksien ja maiden rajojen.

Poliittinen kieli on kaikille niille yhteinen, joilla on pääsy siihen. Se on syntynyt tiettyyn käyttötarkoitukseen ja politiikan muuttuessa myös kieli väistämättä muuttuu mukana (Ekberg 2017: 22.) Laaksonen (2011: 80) esittää, että parlamentaarinen retoriikka esittäytyy usein ”törmäyspaikkana” erilaisille arvoille, jossa puolueet ja kansalaiset voivat jakaa arvopainotuksensa. Parlamentaarinen retoriikka nojautuu usein erilaisiin abstrakteihin arvoihin, joihin ihmiset voivat helposti samaistua. Tällöin poliitikon voi olla helpompaa saada kannatusta ja arvostusta, kun hän pystyy vetoamaan kansan tunteisiin Aristoteleen päätöksen mukaisesti.

Kuten Mustaparta (1996) ja Myllymäki (2023) esittivät aiemmin, suostuttelu on yleistä poliittiselle retoriikalle, teksteille ja puheelle. Heikkinen (2007: 137) toteaa, että kielen

näkökulmasta suostuttelu politiikassa esiintyy esimerkiksi lausumapartikkelin *-hAn* avulla, esimerkiksi sanoissa *kyllähän* tai *näinhän*. Puheessa voidaan myös esittää ilmauksia *toki*, tai *on selvää, että*. Asioita esitetään siis itsestäänselvyyksinä, vaikka ne eivät välttämättä sitä ole. Tällöin kuulija tai lukija voi huomaamattaan hyväksyä nämä asiat. Heikkinen (2007: 138) toteaa myös, että politiikan teksteissä maailma esitetään määrätysti tietynlaisena ja vaihtoehdottomana. Aineistossani suostuttelu esitetään epäsuoremmin kuin esimerkiksi vaalimainoksissa, joissa pyydetään suoraan kansalaisia äänestämään, usein vain kahdella sanalla ”äänestä minua” ja sen jälkeen kerrotaan syitä miksi antaa ääni tietylle henkilölle. Vaikka suostuttelu esiintyisi epäsuorasti, sitä voi analysoida esimerkiksi erilaisista kielellisistä piirteistä ja mahdollisista intertekstuaalisista viittauksista.

Laaksonen (2011: 23) pohtii, että poliittista puhetta leimaa usein ristiriitaisuus, jossa politiikkaan viitataan yhteisten asioiden hoitamisena, mutta samaan aikaan odotetaan vastustajien vastustusta. Esimerkiksi tutkielmani näkökulmasta molemmat puolueet luovat oman alue- ja kuntavaaliohjelmansa, koska ne haluavat tuoda esiin omia poliittisia näkemyksiään ja samaan aikaan luoda kilpailua muiden puolueiden kanssa, eli luoda vastustusta.

Kuvio 1. Poliittisen retoriikan lajit. (Laaksonen 2011: 30)

Poliittista retoriikkaa voidaan tyypitellä poliittisen toiminnan erilaisista perspektiiveistä Palosen ja Summan (1996) mukaan. Laaksonen (2011: 30) esittää, että kuviossa näkyvät erilaiset poliittisen retoriikan lajit voidaan jakaa policyyn, politikointiin, polityyn ja

politisointiin. Policy- ja polity -retoriikat ovat niin sanottuja järjestysfigureja, jotka toimivat politikoinnin ja politisoinnin ääriulottuvuuksina. Kuvioista 1 nähdään, että policy-retoriikkaa voidaan kuvata esimerkiksi kansanäänestyksenä ja polity-retoriikkaa diskursseina.

Politikointi- ja politisointiretoriikat Laaksonen kuvaa toiminta- ja liikefigureiksi, jossa politikointi kuvaa politiikan tekemistä, mikä voi tarkoittaa esimerkiksi asioiden kyseenalaistamista ja politisointi taas jonkin asian tekemistä poliittiseksi. Nuolet kuviossa 1 ilmentävät liikefiguurin näkökulmaa.

Poliittisen puheen tyyli ja sen retoriikka voidaan myös nähdä vaikeaselkoisena, jolloin se jakaa yhteiskunnan kahtia: niihin, jotka ymmärtävät politiikan jargonia, ja niihin, joille se näyttäytyy vieraana ja vaikeana ymmärtää (Ekberg 2017: 35–36). Poliittisten tekstien tai puheiden epäselvyys voi estää ihmisiä ymmärtämästä heitä koskevia tärkeitä asioita, tai estää ihmisten mielenkiintoa yhteiskunnallisia asioita kohtaan. Tämä saattaa johtaa siihen, että ihmiset jättävät äänestämättä vaaleissa, jolloin nämä henkilöt siirtävät valtansa, eli päätöksenteon muille. Poliittisen tekstin ymmärrettävyys ja selkeys on silti suhteellista (Heikkinen 2007: 162).

Kojo (2005: 21–23) näkee poliittisen tyylin näkökulmana toimintaan, jolla pyritään erottautumaan. Hänen mukaansa poliittinen tyyli tuo esiin poliittisten subjektien toimintaperspektiiviä ja näin kyseenalaistaa toimintaa määräävät tai sitä säätelevät mahdollisuusrakenteet. Teoreettisesta näkökulmasta analyysi poliittisesta tyylistä perustuu konstruktionistiseen ajattelutapaan, jossa keskiössä on asioiden määrittely (ks. alaluku 2.4). Tämä määrittely puolestaan nähdään kamppailuna, jossa poliittiset toimijat pyrkivät argumenteillaan kumoamaan toistensa näkemykset. Tämä ilmenee esimerkiksi vaaliväittelyissä, jossa poliitikot pyrkivät tuomaan omia argumenttejaan esiin ja samalla kyseenalaistavat muiden mielipiteitä. Poliittiseen diskurssiin kuuluvat olennaisesti toisen sanojen muokkaaminen ja vastustaminen (Pohjolainen 2011: 23.)

Argumentointikeinojen ja suostuttelun lisäksi eräs selkeä piirre politiikan kielessä on sen värikyvyys ja metaforisuus. Metaforisten kielikuvien avulla poliitikko voi vahvistaa suostuttelunsa onnistumista ja toimivuutta. Metaforat toimivat poliittisissa argumenteissa, koska niiden kognitiivisesti ja kulttuurisesti juurtuneet roolit vaikuttavat emotionaalisten reaktioiden syntymiseen (Charteris-Black 2016: 20.) Suostuttelun lisäksi metaforien avulla voidaan siis vaikuttaa epäsuorin keinoin kuulijan tuntemuksiin. Mustaparta (1996: 179)

toteaa, että mikäli metaforiin yhdistetään huumori, sen avulla rektorin uskottavuus voi kasvaa epäsuorasti ja täten vahvistaa esimerkiksi hänen nokkeluuttaan, mikä voi itsessään jo riittää vakuuttamaan yleisön.

Metaforien avulla kuvatut kohteet ja ilmiöt assosioituvat erilaisiin uskomuksiin ja arvojärjestelmiin. Tällöin assosioimalla politiikkaa ja poliitikkoja esimerkiksi sairauteen ja terveyteen rakennetaan rektorin eetosta (ks. alaluku 2.1), ja näin luodaan ”poliittisia myyttejä”. Tällä tavalla metaforat voivat suostutella hyväksymään erilaisia toimintamalleja (Keskinen 2021: 7.) Esimerkki metaforasta poliittisessa ympäristössä on muun muassa seuraava Parkkulaisen (2021) tekemä huomio perussuomalaisten twiiteista, joissa metaforat ilmenevät esimerkiksi taisteluretoriikan avulla, joka on yleinen piirre politiikassa:

Yö numero 2 täysistuntosalissa alkaa. Suomalaisten veronmaksajien 4 miljardia ei saa ryöstää vastuuttomasti talouksiaan hoitaneilla maille! EU:n #elpymispaketti:a ei saa päästää läpi. Kansanedustajilla on vielä aikaa muuttaa kantansa. Tämä on taistelu Suomen puolesta. (Parkkulainen 2021: 96).

Keskinen (2021: 116) toteaa, että metaforat toteuttavat poliittista ja ideologiakriittistä funktiota, jossa elävä metafora korostaa kielen sekä kielikuvien keinotekoisia luonnetta ja asemaa poliittisten kamppailuiden instrumenttina. Metaforat tuovat funktion sosiaalisesta todellisuudesta esiin erilaisten kielellisten ainesten avulla, jolloin metafora ikään kuin konkretisoituu abstraktion kautta. Aristoteleen näkemyksen mukaan metafora herättää tunteita ja voi olla tehokas keino yleisön mielenkiinnon saavuttamisessa (Kakkuri-Knuutila 2012: 20).

Keskinen (2021: 116) esittää idean metaforan utooppisesta funktiosta, joka viittaa siihen, että metaforat avaavat mahdollisia uusia maailmoja ja kannustavat erilaisiin toimintoihin. Tämä tukee näkemystä siitä, että poliittinen puhe rakentaa ja luo erilaisia todellisuuksia, jolloin kielen merkitys on hyvin merkittävässä roolissa. Charteris-Black (2016: 17) jatkaa, että poliitikoiden vaikuttavuus kasvaa, kun heidän esittämänsä metaforat ovat vuorovaikutuksessa muiden kielellisten piirteiden kanssa politiikan oikeuttamiseksi. Metaforat voivat esittää heidän omaa näkemystään politiikasta myönteisesti tai halventaa heidän vastustajia ja näiden mielipiteitä.

Konsensusta, eli yhteisymmärrystä vahvistetaan politiikassa me-retoriikan avulla. Tällöin retoriikan avulla annetaan olettaa, että esitetty väite on suuremman ryhmän mielipide (Sivula 2025: 20.) Hietanen (2025: 23) esittää, että me-retoriikalla voidaan myös ottaa puheenaiheeksi esimerkiksi ihmisryhmä, joka ei ole yleisönä. Tällöin voidaan puhua esimerkiksi, vaikka *meidän* tai *Suomemme työttömistä*. Me-retoriikalla luodaan yhteisymmärryksen lisäksi yhteishenkeä tietyn ryhmän jäsenten välille.

Poliitikot tai puolueet voivat *meistä* puhumalla vedota ja vaikuttaa yleisön tunteisiin, kun ne sisällyttävät heidät osaksi jotain joukkoa, jonka oikeudet nähdään tärkeinä. Haikka (2018: 11) toteaa, että *me*-pronominin käyttö on retoriikassa yksi hyödyllisimmistä keinoista, sillä se luo yhtenäisen kuvan reettorista ja yleisöstä. Tällöin yleisölle tulee tunne siitä, että heiltä ei vaadita toimenpiteitä yksin, vaan reettori tekee myös oman osuutensa.

2.3 Diskurssintutkimus

Esittelen tässä diskurssintutkimusta käsittelevässä alaluvussa aluksi diskurssin käsitettä, jonka jälkeen siirryn diskurssianalyysiin ja lopuksi retoriseen diskurssianalyysiin.

2.3.1 Diskurssi

Diskurssit ovat jaettua sosiaalista viestintää. Ne syntyvät vuorovaikutuksessa erilaisten sosiaalisten ryhmien välillä ja niihin vaikuttavat monet yhteiskunnalliset rakenteet, kuten historiallinen tai sosiaalinen konteksti. Kieli on syvästi sekä diskursiivinen, lingvistinen että sosiaalinen järjestelmä (Pynnönen 2013: 5.) Kielellä luodaan sosiaalista todellisuutta, joka samaan aikaan luo kielenkäyttöä ja vaikuttaa siihen, miten kieltä käytetään (Pynnönen 2013: 5–6).

Kieli nähdään ihmisten vuorovaikutuksen tunnusomaisimpana ja kehittyneimpänä resurssina, joka heijastaa uskomuksia ja käsityksiä todellisuudesta, joihin liittyviä ajattelumalleja diskursiivinen toiminta tuottaa (Savola 2024: 6). Vaikka diskurssi esitetään substantiivimuotoisena, se on prosessi, joka voidaan ajatella verbinä. Diskurssi viittaa siis dynaamiseen prosessiin sen sijaan, että se nähtäisiin merkityssuhteiden järjestelmänä (Pälli 2003: 23.)

Filosofi Michel Foucault (1926–1984) oli yksi aikansa tunnetuimmista diskurssintutkimuksen teoreetikoista sekä myös jälkistrukturalisti. Hänen ajattelussaan keskeisintä oli se, miten kielen variaatio vaikuttaa sosiaaliseen todellisuuteen. Hän jakoi diskurssin käsitteen kahteen eri merkitykseen. Diskurssi (engl. *discourse*) yleisenä ja yksiköllisenä käsitteenä kuvaa kaikkea kielellistä ja semioottista, eli merkkiopillista toimintaa, jolla on erilaisia sosiaalisia ja vuorovaikutukseen perustuvia vaikutuksia ja seurauksia. Silloin diskurssi nähdään toimintana, jossa kieli on toiminnan resurssi. Diskurssit monikossa (engl. *discourses*) sen sijaan kuvastavat kieliyhteisön jäsenten tunnistamaa tiivistettyä merkityksellistämisen tapaa, joka on myös jäsentensä hyväksymä. Silloin voidaan nähdä, että diskurssit ovat tapoja, joilla merkityksellistetään, eli konstruoidaan erilaisia ilmiöitä ja asioita tietyllä tapaa (Pynnönen 2013: 7.)

Pynnönen (2013: 8) jatkaa, että esimerkiksi organisaatiokulttuurissa diskurssit nähdään vakiintuneina puhekäytäntöinä, jolloin diskurssi on tekstuaalinen kokonaisuus ja osa sosiokulttuuria. Poliittisen diskurssin luonne on yleensä argumentoiva, sillä se yhdistetään toimijuuteen, jonka tarkoituksena on muuttaa asioita. Poliittisten diskurssien tutkimuksella voidaan täten saada näkökulmia siihen, kuinka kielenkäyttö toimii politiikan teon välineenä (Salmela 2022: 28.)

2.3.2 Diskurssianalyysi

Diskurssianalyysi on tieteenrajat ylittävä empiirinen tutkimusmenetelmä, joka keskittyy siihen, miten kieli ja sen käyttö yhdistyy yhteiskunnallisiin ja sosiaalisiin rakenteisiin, joiden kautta sosiaalinen todellisuus rakentuu. Diskurssianalyysin mahdollistama todellisuus rakentuu usein kysymyksillä ”mitä sanotaan?”, ”miten sanotaan?”, ”millä seurauksilla?” ja ”missä tilanteissa?” (Sivula 2025: 14). Analyysin kohteena voivat olla esimerkiksi poliittinen retoriikka, yritysten sosiaalisiin käytäntöihin liittyvä retoriikka tai ihmisten toimijoiden kertomukset jostain yhteiskunnallisesta tai sosiaalisesta ilmiöstä (Pälli – Lillqvist 2020: 374, 385.)

Kielentutkija Zellig Harris esitteli vuonna 1952 diskurssianalyysin uutena analyysimenetelmänä, joka perustui ajatukseen siitä, että lingvistiikassa käytetyt perinteiset kategoriat, eli *fonologia* (ääneoppi), *leksikologia* (sanaoppi), *syntaksi* (lauseoppi) ja *morfologia* (muotooppi) eivät enää mahdollistaneet tarpeeksi selkeästi ja syvästi laajempien yksiköiden kuvaamista, johon Harris kehitti diskurssin käsitteen.

Diskurssianalyysin tausta on siis vahvasti lingvistinen ja perustuu näin kielitieteellisiin konventioihin (Pälli – Lillqvist 2020: 375.)

Tutkijan suhde tekstiin on analyttinen, sillä diskurssianalyysi perustuu havaintoihin kielestä ja tekstistä. Analyysi syntyy esimerkiksi aineiston lingvististen tekijöiden ja sisällön tulkinnoista ja tarkemmin kielen metaforista, sanoista ja ilmauksista. Analyysin konteksti on tällöin paikallinen ja tekstuaalinen. On myös tärkeää huomioida, että tulkitsevan analyysin tuloksena syntyy aina representaatioita, jotka kertovat siitä, minkälaiseksi jokin toiminta tai ilmiö tehdään tekstin ja diskurssin kautta (Pynnönen 2013: 32–33.) Diskurssianalyysi myötäilee siis vahvasti tutkijansa intressejä.

Pynnönen (2013: 9–10) jatkaa, että diskurssianalyysin ja retoriikan teoreettis-metodologisena viitekehyksenä pidetään sosiaalista konstruktionismia, joka viittaa siihen, että sosiaalinen todellisuus tehdään näkyväksi diskurssien avulla. Tämän lisäksi diskurssit sekä rakentavat että muovaavat jatkuvasti todellisuutta ja tulkintojamme siitä. Käsittelen sosiaalista konstruktionismia alaluvussa 2.4. Kaikki todellisuuden versiot ovat siten inhimillisen toiminnan tulosta ja siitä riippuvaisia. Voimme siis myös todeta, että mikään olemassa oleva todellisuuden versio ei ole toista parempi tai todempi. Nämä tutkimussuuntaukset korostavat kielenkäyttöä ja viestintää ihmisten havainnoiman todellisuuden rakentamisessa (Lehti — Eronen-Valli 2018: 157–158).

2.3.3 Retorinen diskurssianalyysi

Kuten esitin johdantoluvun alaluvussa 1.1, tutkin vasemmistoliiton ja perussuomalaisten alue- ja kuntavaaliohjelmaa retorisen diskurssianalyysin keinoin. Retorisessa diskurssianalyysissä keskitytään diskurssianalyttisiin keinoin tutkimaan, kuinka jokin asia argumentoidaan. Ydinajatuksena on siis keskittää huomio siihen, millä logiikalla argumentointi tapahtuu, mihin se perustuu ja mitä retoriikalla tehdään (Rehunen 2024: 5.)

Retorisessa diskurssianalyysissä kielen voidaan nähdä kohdistuvan tietynlaiselle yleisölle, jonka ei tarvitse olla läsnä. Vaikka yleisö ei ole läsnä, se silti vaikuttaa reettorin käyttämiin retoriisiin keinoihin, jotka ovat tekstille tai puheelle ominaisia (Pönkänen 2022: 38.) Retorinen diskurssianalyysi sopii aineistoni analyysiin, sillä vaaliohjelman lukijat eivät ole fyysisesti läsnä, vaan he voivat valita vapaasti missä ja milloin lukevat sitä.

Sivula (2025: 16) osoittaa, että kielentutkija Patricia L. Dunmiren näkemyksen mukaan tulevaisuus on itsessään diskursiivinen rakennelma, joka rakentuu erilaisten puhunnan keinojen kautta ja siten toimii vaikuttamisen tapana. Täten retorisen diskurssianalyysin keinoin voidaan tutkia sosiaalisen todellisuuden rakentumista analysoimalla kielenkäyttöä ja sitä, miten sen kautta tuotetaan identiteettejä ja kategorisointeja sekä miten argumentteja kyseenalaistetaan tai faktuaalistetaan.

Diskurssianalyysissä yhtenä retoriikan vakuuttamisen keinona pidetään faktan konstruointia, joka viittaa pyrkimykseen tuottaa kuvausta siitä, kuinka asiat todellisuudessa ovat.

Fokuksessa ei ole siis keskittyä siihen onko totuus oikea, vaan tutkia keinoja, joilla reettori pyrkii rakentamaan totuutta (Leskelä 2024: 27.) Puolueet tuovat vaaliohjelmissaan esiin niille tärkeitä asioita ja perustelevat niitä muun muassa arvojensa mukaisesti. Argumentaatiotaito herättää kokemuksen pätevydestä ja luottamuksesta, vaikka esitetyt asiat eivät olisikaan faktapitoisia. Totuuden rakentamisen voi siten nähdä myös manipulaationa, kuten esitin aiemmin aluvussa 1.1. Emme voi välttämättä aina tietää mikä on faktaa, jolloin jäljelle jää argumenttien paikkansapitävyyteen luottaminen.

Retorisuus ja sen eri keinot osana diskurssianalyysiä kiinnittävät huomion siihen, kuinka yleisö saadaan sitoutumaan vakuuttavina pidettyihin versioihin todellisuudesta ja kuinka argumentin rakenne, retoriset keinot ja merkityssisällöt rakentuvat (Leskelä 2024: 27). Poliittiset tekstit sisältävät runsaasti erilaisia suostuttelun keinoja, joten niiden argumenttien rakentumisen onnistuminen on hyvin merkityksellistä ja olennaista. Keinot argumentoinnin tukena voivat olla esimerkiksi reettorin oman aseman hyödyntäminen, tutkimuksiin viittaaminen, me-henkisyys, sekä erilaiset metaforat, joilla rakennetaan todellisuutta kielikuvien avulla, kuten esittelin aiemmassa aluvussa 2.2 (Leskelä 2024: 54.)

Analysoimalla poliittista retoriikkaa diskurssianalyysin näkökulmasta voidaan löytää uusia oivalluksia kielestä ja ymmärtää laajemmin millaiseksi todellisuus voi rakentua vain pientenkin yksityiskohtaisten kielellisten valintojen kautta. Nämä kielelliset ilmiöt rakentavat todellisuutta ja samalla ylläpitävät yhteiskunnallista suuntautumistamme maailmassa (Blomqvist 2019: 84).

2.4 Sosiaalinen konstruktioismi

Käsittelen teoreettisen taustan luvun lopussa sosiaalista konstruktioismia, joka nojaa diskurssianalyysiin ja retoriseen analyysiin. Viimeinen tutkimuskysymykseni liittyy sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen puolueiden esittämien diskurssien ja niissä esiintyvän poliittisen retoriikan näkökulmasta, jossa hyödynnän teoriaa sosiaalista konstruktioismista.

Sosiaalinen konstruktioismi on tieteenfilosofinen tutkimussuuntaus, jonka avulla sosiaalinen todellisuus luodaan todeksi diskurssien kautta. Käsitys sosiaalisesta konstruktioismista on parhaiten ymmärrettävissä eräänlaisena joukkona erilaisia taustateoreettisia ja -filosofisia premissejä, joiden avulla tehdään tulkintoja halutuista ilmiöistä. Todellisuus konstruoidaan aina kielen avulla (Pälli 2003: 24–25.)

Pälli (2003: 26) huomioi myös, että sosiaalinen konstruktioismi ei ole sidoksissa mihinkään tiettyyn tieteenalaan, vaikka se on lähtökohtaisesti yhteiskuntatieteellinen tulkinta. Tämän vuoksi yhteiskuntatieteellisellä diskurssianalyysillä on aina jollain tavalla sosiaalisen konstruktioismin pohja, johon omakin tutkimukseni aiheen puolesta sopii.

Konstruktioistisesti suuntautuneessa kielentutkimuksessa pyritään selittämään, kuinka kielenkäyttö rakentaa ja selittää yhteiskunnallisia ilmiöitä (Pälli 2003: 229).

Niska ym. (2024b: 14–16) toteavat, että todellisuus ja yhteiskunnat eivät ole itsestään selviä, vaan kaikki riippuu ihmisten toiminnasta. Ihmiset rakentavat yhteiskunnallista todellisuutta toiminnallaan ja antavat näin merkityksiä sekä itselleen että ympäröivälle maailmalle.

Esimerkiksi kansallisvaltion rakentuminen vaatii ihmisten välistä vuorovaikutusta sekä maa-alueen. Kansallisvaltion merkityksen luominen puolestaan tarvitsee muun muassa retoriikkaa ja argumentteja.

Foucault'n mukaan diskurssit muodostuvat metaforista ja erilaisista merkityksistä, jotka yhdessä tuottavat tietynlaisen käsityksen jostakin ilmiöstä. Tällöin materiaaliset ja ei-inhimilliset elementit ovat vuorovaikutuksessa diskurssien välityksellä, kuten kansallisvaltion esimerkissä (Niska ym. 2024a: 28.) Sosiaalisen todellisuuden ja tulkintojen analysointi sisältää siis useita kielen ja vuorovaikutuksen näkökulmia. Aineistossani puolueet luovat politikoinnillaan mahdollisia todellisuuksia Suomesta, joita ne rakentavat erilaisilla

kielellisillä tavoilla. Niska ym. (2024b: 45) esittävät, että konstruktionistinen näkökulma mahdollistaa olemassa olevien todellisuuskäsitysten tukemista tai niiden kyseenalaistamista.

Tammi (2019: 12–13) osoittaa myös, että kieli on kaikista tärkein todellisuutta ylläpitävä keino, sillä sen avulla voimme objektivoida ja toteuttaa maailmaa. Kieli ei kuitenkaan ole läpinäkyvä, sillä sanat, joilla kuvaamme maailmaa eivät ole suoraan seurausta siitä ”mitä jokin on”, vaan luomamme merkitykset ja selitykset ovat aina vuorovaikutuksen tuotosta. Kieltä on kaikkialla, missä luodaan todellisuuksia, havaintoja ja ymmärryksiä maailmasta. Blomqvist (2019: 30–31) lisää, että diskursseja konstruomalla, eli niitä jäsentämällä havaitsemamme todellisuus rakentuu jatkuvasti uudelleenlaiseksi. Diskurssit ovat siis aina läsnä historian, nykyajan ja tulevaisuuden konstruktioissa.

3 Tutkimusaineisto ja menetelmät

Tässä luvussa esittelen tutkimusaineistoni ja menetelmät. Esittelen ensin alaluvussa 3.1 tutkimuksessa käytettyä aineistoa, jonka jälkeen alaluvussa 3.2 analyysimenetelmiä. Alaluku 3.3 johdattelee käsittelemään tutkielmaan valittuja puolueita ja niiden asemaa vasemmisto-oikeisto-jaon näkökulmista alaluvuissa 3.3.1 ja 3.3.2.

3.1 Tutkimusaineisto

Tutkielmani aineisto, eli vasemmistoliiton ja perussuomalaisten alue- ja kuntavaaliohjelmat ovat puolueiden tavoitteiden ja politiikan tuomista esille tekstin muodossa. Vaaliohjelman avulla puolueet osoittavat mitä ne arvostavat, mitkä ovat niiden tavoitteita ja mitä asioita ne haluavat viedä eteenpäin. Suomessa poliittisten ohjelmien tutkimus alkoi 1960-luvulla (Kaipainen 2023: 12.)

Matilainen (2023: 12–13) esittää myös, että vaaliohjelma kertoo tärkeistä ajankohtaisista asioista ja puolueiden välisistä keskinäisistä eroista. Vaaliohjelma voidaan nähdä lupauksena, jolla puolueet lupaavat tehdä töitä yhteiskunnallisten ongelmien eteen ja ehdottaa ratkaisuja kestävämpää ja parempaa tulevaisuutta varten. Puolueiden on mahdollista saada uusia kannattajia onnistuneiden vaaliohjelmien avulla (Heikkinen 2007: 154).

Valitsin kyseisen aineiston tutkimustani varten, sillä sitä voi vertailla tasavertaisesti molempien puolueiden näkökulmasta sekä se on hyvin ajankohtainen ja laaja. Kuten esitin tarkemmin alaluvussa 1.4, alue- ja kuntavaaleissa tehdään päätöksiä liittyen muun muassa alueiden sosiaali- ja terveyspalveluihin sekä kunnan toimintaan ja talouteen. Onkin mielenkiintoista nähdä, kuinka vaaliohjelma tutkimusaineistona antaa mahdollisuuden tutkia sitä, miten puolueet aikovat päästä tavoitteisiinsa ja mitä ne arvottavat. Esittelen seuraavaksi tarkemmin puolueiden vaaliohjelmia.

Vasemmistoliiton vaaliohjelma koostuu 22 sivusta ja perussuomalaisten 30 sivusta.

Puolueiden ohjelmat ovat rakennettu hieman eri tavalla. Vasemmistoliiton ohjelma jakautuu kolmeen suureen teemaan, jotka ovat seuraavat: ”1. Kunnat arjen keskiössä”, ”2.

Hyvinvointialueet asukkaita varten” ja ”3. Kuntien ja hyvinvointialueiden yhteiset haasteet ja mahdollisuudet”. Vasemmistoliiton vaaliohjelman lopussa esitetään ratkaisuja rahoituksen näkökulmasta erilaisten palveluiden turvaamiseksi, kun taas perussuomalaisten

vaaliohjelmasta tällaista kohtaa ei löydy. Perussuomalaisten vaaliohjelma rakentuu erikseen kunta- ja aluevaaliosioihin. Kuntavaalien osuus on jaettu kolmeen osaan: ”1. Johdanto”, ”2. Huolellisuutta rahankäyttöön ja panostukset osaamiseen, työhön ja yrittämiseen” ja ”3. Lapset ansaitsevat tervettä järkeä kouluihin ja kasvatukseen”.

Aluevaaliosio jakautuu kuuteen eri osioon: ”1. Johdanto”, ”2. Terveyspalvelut potilasta varten”, ”3. Sosiaalipalvelut”, ”4. Ensihoito, pelastuspalvelut ja väestönsuoja”, ”5. Hyvinvointialueiden hallinto kuntoon” ja ”6. Vastuu omasta elämästä”. Kunta- ja aluevaaliosiot päättyvät molemmat loppusanoihin perussuomalaisten vaaliohjelmassa. Vaaliohjelmat eroavat toisistaan myös siten, että perussuomalaisten vaaliohjelmassa on tuotu esiin leipätekstin oheen muutaman lauseen pituisia nostoja, jotka ikään kuin kiteyttävät kyseisen käsiteltävän aiheen ja perussuomalaisten näkemyksen siihen. Vasemmistoliiton vaaliohjelmaan ei ole merkitty tällaisia nostoja.

Olen valinnut aineistosta analysoitaviksi aiheiksi koulutuksen ja sosiaali- ja terveyspalvelut, sillä ne löytyvät selkeästi molempien puolueiden ohjelmista ja olen kiinnostunut tarkastelemaan, kuinka eri tavalla puolueet viestivät näistä aiheista. Koulutus sekä sosiaali- ja terveyspalvelut ovat myös jatkuvasti esillä yhteiskunnallisen luonteensa ja tärkeydensä vuoksi. Molempien puolueiden alue- ja kuntavaaliohjelmissa esiintyy samanlaisia mielipiteitä liittyen esimerkiksi koulutuksen tärkeyteen, toimiviin terveyspalveluihin ja hyvinvointialueiden sekä kuntien yhteistyön tehokkuuteen. Sen sijaan vaaliohjelmien sisällöissä on selkeästi näkyvissä eroavaisuuksia esimerkiksi maahanmuuton, ilmastonmuutoksen ja ympäristöpolitiikan suhteen.

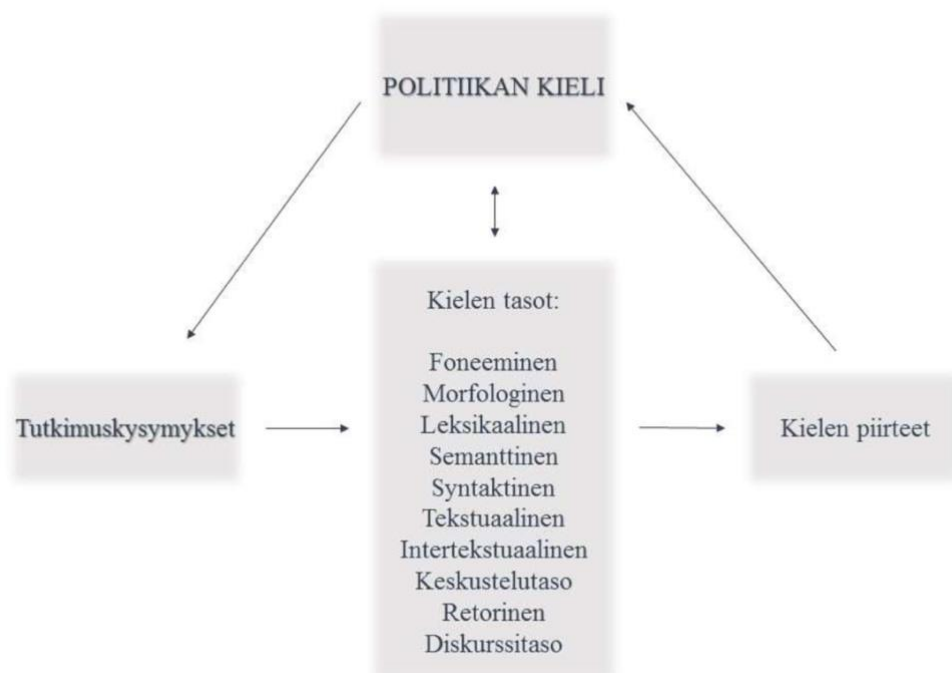
Perussuomalaisten vaaliohjelmasta ei löydy ilmastotekoihin liittyviä kohtia, kun taas vasemmistoliiton vaaliohjelmassa se on elinvoimainen teema monin eri näkökulmin. Vasemmistoliitto puolestaan ei käsittele maahanmuuttoa kuten perussuomalaiset esimerkiksi sujuvan suomen kielen taidon tai työvoiman näkökulmasta. Teemojen olemassaolo tai niiden puuttuminen kertovat puolueiden arvomaailmasta ja siitä, mitä ne kokevat tärkeänä ja minkälaisien asioiden eteen ne ovat halukkaita tekemään töitä.

3.2 Analyysimenetelmät

Kuten olen aiemmin esittänyt, tutkimukseni on luonteeltaan kvalitatiivista ja aineistopohjaista. Analyysini alkaa diskurssien käsittelyllä. Olen lukenut molempien

puolueiden vaaliohjelmien koulutuksen ja sosiaali- ja terveystalveluiden osiot läpi useasti ja tehnyt muistiinpanoja liittyen siihen, millaisia kielellisiä keinoja puolueet käyttävät, kuinka ne toistuvat tai eroavat puolueiden välillä ja mistä aiheista puolueet viestivät. Muistiinpanojen perusteella olen havainnut minkälaisia diskursseja aineistosta löytyy ja valinnut diskurssien analyysiin esimerkkilainauksia, jotka havaintojeni perusteella tuovat diskurssin piirteitä selkeimmin esiin. Tämän jälkeen olen jälleen valinnut aineistosta uusia esimerkkilainauksia sen mukaan, kuinka laajasti ne sisältävät aiemmin esitettyjä poliittisen retoriikan piirteitä.

Kategorisoin esimerkkilainaukset poliittisen retoriikan keinojen alle, jotta analyysi on selkeä ja sitä on helppo seurata. Tavoitteeni on selvittää, kuinka poliittisen ympäristön diskurssit luovat sosiaalista todellisuutta ja miten poliittinen retoriikka esiintyy niissä, jolloin analyysi on kaksiosainen. Tekemäni retorinen diskurssianalyysi tulee näyttämään, kuinka puolueet luovat sosiaalista todellisuutta kielellisillä valinnoillaan, miten retoriikka näkyy niissä ja kuinka erilaisia argumentteja rakennetaan. Analyysi myös näyttää millaisia näkökulmia koulutus ja sosiaali- ja terveystalvelut saavat sekä millaista politiikkaa Suomessa halutaan tehdä näiden teemojen osalta alue- ja kuntavaalien näkökulmasta.

Kuvio 2. Poliittian kieli tutkimuskohteena. (Ekberg 2017: 38).

Ekberg (2017) havainnollistaa kuviossa 2, kuinka eri tavoin politiikan kieltä voidaan tutkia kielen eri tasoilla. Kuvio esittää, että politiikan kieli tutkimuskohteena vaatii ensiksi erilaisia

tutkimuskysymyksiä, kuten mikä tahansa tutkimus. Tämän jälkeen tutkija päättää, mitä eri kielen tasoja hän käyttää analyysissään. Vaikka tutkimusnäkökulmani pohjautuu retoriikkaan ja diskurssitasoon, tutkin samaan aikaan kieltä muillakin tasoilla, esimerkiksi morfologian ja semantiikan näkökulmista. Kieli on monisyinen järjestelmä, jota analysoitaessa monet sen erilaiset rakenteet ja osa-alueet voivat tulla esiin samaan aikaan ja ne voivat tukea toisiaan analyysin edetessä.

Kun tutkija on valinnut kielen tasot, jotka palvelevat hänen tutkimusaihettaan, hän siirtyy kielen piirteiden analyysiin, jotka vastaavat hänen tutkimuskysymyksiinsä. Lopuksi kielen piirteiden analyysi antaa uutta tutkimustietoa poliittisesta kielestä. Kuvioista näkee myös, että politiikan kieli ja sen suhde kielen tasoihin kulkevat molempiin suuntiin: kaikkia kielen tasoja voidaan analysoida politiikan kielestä ja samaan aikaan politiikan kieli esiintyy kaikissa kielen tasoissa.

3.3 Puolueet ja niiden ideologiat

Esittelen tässä luvussa aluksi kummankin puolueen pääpiirteitä, jotka tuovat esiin puolueiden arvomaailmaa ja tämän hetkistä kannatusta. Sen jälkeen siirryn käsittelemään puolueiden eroavaisuuksia vasemmisto–oikeisto-jaon näkökulmasta, sillä jako vaikuttaa siihen, kuinka puolueet kielellistävät poliittisiä näkemyksiään ja mitä asioita ne kokevat tärkeiksi. Sisällytän lukuun 3.3.2 myös diskurssianalyttistä näkökulmaa.

3.3.1 Vasemmistoliitto ja perussuomalaiset

Vasemmistoliitto (Vas.) on punavihreä vasemmalla sijaitseva puolue, joka haluaa rakentaa ekologisesti kestävästä hyvinvointivaltiosta, jossa kaikilla on yhtäläiset oikeudet ja mahdollisuudet elämään. Puolue on perustettu vuonna 1990 ja sen tämän hetkinen (2026) puheenjohtaja on Minja Koskela. Puolueen politiikkaan kuuluvat kolme isoa teemaa: tasa-arvo, ympäristö ja työn tulevaisuus. Vasemmistoliitto kokee tärkeäksi, että Suomessa kukaan ei jäisi yksin ja että Suomi olisi kestävä sekä kannattava paikka asua ja elää (Vasemmistoliitto.fi 2025.) Tutkielman kirjoitushetkellä oppositiossa olevan vasemmistoliiton kannatus on noin 10,4 prosenttia (Yle.fi 2026).

Perussuomalaiset (PS) on oikealle sijoittuva kansalliskonservatiivinen puolue, jonka arvomaailmaan kuuluvat muun muassa isänmaallisuus ja oikeudenmukaisuus. Puolue on

perustettu vuonna 1995 ja sen tämän hetkinen (2026) puheenjohtaja on Riikka Purra. Perussuomalaiset kutsuvat itseään suorasanaisiksi ja puolue arvostaa sananvapautta demokraattisessa yhteiskunnassa. Heidän arvomaailmansa erottuu muista puolueista selkeästi, jonka vuoksi myös heidän tarjoamansa poliittiset vaihtoehdot ovat erilaisia kuin muilla (Perussuomalaiset.fi 2025.) Perussuomalaiset kuuluu nykyiseen Orpon hallitukseen ja puolueen kannatus on tutkielman kirjoitushetkellä noin 13,0 prosenttia (Yle.fi 2026).

Olen valinnut tutkielmaani kaksi täysin eri suunnalla olevaa puoluetta, jotta niiden käyttämän kielen analysointi olisi tuottavampaa ja monipuolisempaa. Olen aiemmin esittänyt, että hypoteesini mukaan näiden kahden puolueen kielenkäyttö ja retoriikka poikkeavat selkeästi toisistaan, sillä ne asettuvat vasemmisto–oikeisto-jaossa eri päihin. Näin ollen ne edustavat erilaisia arvoja, näkemyksiä ja mielipiteitä, millä on suora yhteys siihen, kuinka ne viestivät asioista, jotka ovat kyseisille puolueille tärkeitä ja ominaisia.

3.3.2 Vasemmisto–oikeisto-jako

Tahvanainen (2016: 10) osoittaa, että vasemmisto–oikeisto-jaon takana ovat pohjalla erityisesti erimielisyydet talouden, tasa-arvon ja hyvinvointipalveluiden tuottamisen suhteen. Vasemmisto–oikeisto-jako perustuu selkeimmin sosioekonomisiin ja ideologisiin eroihin. Kyseinen jako löytyy kaikista länsimaisista puoluejärjestelmistä. Nämä eroavaisuudet vaikuttavat kaikkeen toimintaan puolueiden välillä ja mahdollistavat täten syväluotaavaa analyysiä. Vasemmisto–oikeisto-jako syntyi Ranskan vallankumouksen aikaan 1700-luvun lopulla (Savola 2024: 118).

Vasemmisto–oikeisto-jako yhdistetään usein myös liberaali–konservatiivi-ulottuvuuteen, jossa vasemmisto kuvaa liberalismia ja oikeisto konservatismia. Kyseinen erottelu jää ilman vahvaa teoreettista taustaa (Melasniemi 2025: 15.) Tämä jako vahvistaa arvojen erilaisuutta sekä ideologisia näkemyksiä ja tarpeita. Jako vaikuttaa suoraan kieleen, koska eroavaisuudet sijoittuvat vastakkain.

Savolan (2024: 120–121) mukaan globalisaatio ja liikkuvuus ovat määrittäneet uudella tavalla Euroopan poliittista karttaa. Uutena jakolinjana nähdään väestö, josta toinen puoli on globaalisti liikkuva ja kansainvälinen ja toinen taas kansallismielinen paikallaan pysyvä. Liikkuva ja kansainvälinen väestö yhdistetään poliittisesti liberaalisti ajatteleviin, kun taas kansallismieliset paikallaan pysyvät yhdistetään arvokonservatismiin. Vaikka poliittinen kartta

kokee muutoksia maailman muuttuessa, perinteiset jaot elävät silti vahvana poliittisessa analyysissä.

Diskursiivisesta näkökulmasta ”meidän” ja ”muiden” vastakkainasettelu ja ideologinen diskurssi liittyvät usein manipulaation käsitteeseen. Manipulaatio vaatii runsaiden sosiaalisten resurssien käyttöä, hallintaa sekä pääsyä niihin. Tämän vuoksi julkisessa keskustelussa hallitsevat vaikuttajat, eli esimerkiksi poliitikot tai laajemmin puolueet ovat keskeisiä toimijoita, jotka rakentavat ja elollistavat valtaa kielen kautta (Pynnönen 2013: 17.)

Ideologian käsitteen avulla voidaan tarkastella erilaisia näkemyksiä ja uskomuksia maailmasta sekä niistä muodostuvaa ajatusjärjestelmää. Ideologia ja diskurssi liittyvät tiukasti yhteen, sillä diskurssit kuvaavat ja organisoivat tietynlaista uskomusta ja käsitystä maailmasta sekä sen tapahtumista. Tällöin diskurssit siis rakentavat ideologioita, jolloin ne luovat rajallisen kuvan maailmasta (Pynnönen 2013: 20.) Puolueiden poliittiset ideologiat ja diskurssit määräävät siis vahvasti sekä erilaisten maailmankuvien ja todellisuuksien muodostumista että niiden rakentumista. Vasemmistoidelogiat rakentavat oikeistoidologioista eroavia todellisuuksia ja päinvastoin.

Melasniemi (2025: 51) esittää, että poliittinen polarisaatio, eli kahtia jakautuminen eri leireihin näkyy nyt myös puoluetasolla. Suomen politiikassa perussuomalaiset ajaa talouskuria yhdessä kokoomuksen kanssa ja molemmat puolueet korostavat valtion velkaantumisen estämistä. Toisella puolella vasemmistoliitto, vihreät ja SDP jakavat samoja arvoja liittyen esimerkiksi vähemmistöjen oikeuksiin ja leikkauspolitiikan kritisointiin. Vasemmistoliitto ja perussuomalaiset jakavat siis monia erimielisyyksiä johtuen jo pelkistä poliittisista rakenteista, mikä mahdollistaa tutkimukselleni useita näkökulmia ja lähestymistapoja. Tiittula (2017) mainitsi aiemmin (ks. alaluku 1.1), että politiikkaa luodaan kielellä, jolloin vasemmisto–oikeisto-jako voi auttaa ymmärtämään ja selittämään puolueiden eroavaisuuksia kielen eri tasoilla.

4 Alue- ja kuntavaaliohjelmien diskurssit ja poliittinen retoriikka

Tässä luvussa siirryn aineiston analyysiin valitsemieni esimerkkilainauksen kautta. Olkku (2023: 20) huomioi omassa poliittisissä diskursseissa käsittelevässä pro gradu -tutkielmassaan, että tutkimuksen teossa tapahtuu myös väistämättä vallan käyttöä, mikä voi vaikuttaa siihen, millainen kuva lukijalle syntyy. Hän toteaa myös, että analyysissä ei pyritä anonymisoimaan aineistoesimerkkien alkuperää, eli jokaisesta esimerkistä tulee ilmi kummalle puolueelle se kuuluu. Tämä on tutkimuseettisyyden ja tutkielman läpinäkyvyyden näkökulmasta tärkeää, jonka mukaan itsekin toimin tutkimuksessani (ks. alaluku 1.5).

Olen pohtinut omaa tutkijapositioniani aiemmin tutkielmani johdantoluvussa. Analysoin diskurssien ja retoriikan kieltä siten, kun se esiintyy aineistossa. Kahden täysin erilaisen puolueen diskurssien ja retoriikan analysointi rakentaa väistämättä kuvaa vastakkainasettelusta, koska kyseessä olevien puolueiden arvomaailmat eroavat täysin toisistaan. Tämänkaltaisen analyysi antaa kuitenkin mahdollisuuden nähdä miten erilaista politiikkaa Suomessa voidaan tehdä ja kuinka erilaisia vaihtoehtoja ja näkemyksiä on olemassa. Savolan (2024: 2) mukaan Suomen politiikan vastakkainasetteluiden tutkimus on tärkeää, sillä maailmanpolitiikan muutokset ja vaikutukset näkyvät politiikassamme. On myös tärkeää huomioida, että kummankaan puolueen näkemykset eivät ole tärkeämpiä tai oikeanlaisempia kuin toisen.

Kuten mainitsin tutkielmani alussa, aineistossani esiintyy kaksi erilaista diskurssia, joista toinen korostaa tasa-arvoa ja hyvinvointia ja toinen taas korostaa populistista näkökulmaa ja yksilön vastuunottoa. Aloitan analyysin diskursseista, jonka jälkeen etenen analysoimaan poliittisen retoriikan piirteitä, jotka esiintyvät edellä mainituissa diskursseissa. Molempien puolueiden alue- ja kuntavaaliohjelmista on valittu saman verran esimerkkilainauksia, jolloin analyysi pysyy tasapuolisena. Diskurssien esimerkkilainauksia olen valinnut yhteensä 12 ja poliittisen retoriikan esimerkkilainauksia 22, joten yhteensä analysoitavia lainauksia on 34.

Olen lihavoanut joistain esimerkkilainauksista sanoja tai suurempia kokonaisuuksia, jotka ovat analyysin kannalta olennaisimpia ja näin voivat johdatella lukijaa keskittämään huomionsa keskeisiin yksityiskohtiin. Esittelen vielä ennen varsinaista analyysiä otteet molempien puolueiden vaaliohjelmien alkusanoista, jotka tuovat esiin sitä, millaisia asioita ne korostivat alue- ja kuntavaaleissa keväällä 2025.

Näissä vaaleissa valittavat päätöksentekijät ratkaisevat, missä päiväkodit sijaitsevat, minkä kokoisissa kouluissa ja ryhmissä käydään koulua, miten turvataan nuorten mahdollisuus harrastaa ja kasvaa turvallisesti sekä miten tuetaan ikäihmisten hyvinvointia ja jaksamista. (Vas. 2025)

Tarvitsemme toimivan, turvallisen ja rauhallisen peruskoulun, siistit kadut ja toimivan infrastruktuurin, nopeat viranomaispalvelut ja kaikkien suomalaisten saatavilla olevat perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon palvelut. (PS 2025)

4.1 Tasa-arvoa ja hyvinvointia korostava diskurssi

Aloitin diskurssien analysoinnin vasemmistoliitosta. Vasemmistoliiton diskurssia määrittää tasa-arvoisen kohtelun ja hyvinvoinnin tavoittelu. Termi *tasa-arvo* käsittää sekä tasa-arvon että yhdenvertaisuuden edistämisen ja syrjinnän estämisen (Koivisto 2018: 11). Niin koulutuksen kuin sosiaali- ja terveystieteiden teemoissa vasemmistoliitto tuo esiin, että kaikki ihmiset ovat esimerkiksi iästä tai taustasta riippumatta yhdenvertaisia ja että jokaisella on täten yhtäläiset oikeudet erilaisiin yhteiskunnan palveluihin.

(1) Jokaisella lapsella on oikeus laadukkaaseen varhaiskasvatukseen perheen elämäntilanteesta riippumatta. (Vas.)

Esimerkissä 1 vasemmistoliitto esittää, että jokainen lapsi on laadukkaan varhaiskasvatuksen arvoinen. Puolue korostaa esimerkillään oikeudenmukaisuutta ja lapsen hyvinvointia. Olkku (2023: 21–22) toteaa, että keskeinen yhdenvertaisuutta rakentava keino on kvanttoripronomini *jokainen* (VISK § 714). Pronomini käsittää kaikki lapset, eikä tee erontekoa ihmisryhmien välille. Omistuslause (VISK § 898) *jokaisella lapsella on oikeus* vahvistaa vasemmistoliiton vaatetta siitä, että tasa-arvon toteutumiseksi kaikki lapset tulee ottaa huomioon. Puolue esittää, että perheen elämäntilanne ei saa olla esteenä lapsen oikeuksien toteuttamiseksi, jolla se entisestään vahvistaa yhdenvertaisuutta kaikkien sosiaaliluokkien välillä.

(2) Niin oppilailla kuin koulujen henkilökunnalla on oikeus turvalliseen, terveelliseen ja esteettömään oppimisympäristöön. (Vas.)

Esimerkissä 2 puolue tuo esiin, että oppilaiden lisäksi myös koulun henkilökunnalla on samanlaiset oikeudet turvalliseen ympäristöön. Turvallisuuden lisäksi mainitaan terveellisyys ja esteettömyys. Esimerkissä 2 esiintyvä konjunktio *niin – kuin* (VISK § 815) nostaa

molemmat toimijat samanarvoisiksi. Poliitikassa konjunktioiden avulla voidaan tuoda esiin eri asioiden välisiä suhteita tai arvottaa niitä (Olkku 2023: 22–23). Omistuslause vahvistaa myös yhdenmukaisuutta esimerkin 1 tavoin. Puolueen mukaan turvallisuuden näkökulmasta kenenkään ei pitäisi pelätä koulussa olemista, terveellisyden näkökulmasta ympäristön tulisi edistää niin fyysistä kuin henkistä hyvinvointia ja viimeisenä esteettömyys viittaa siihen, että ympäristö olisi kaikille soveltuva, tasa-arvoinen ja monimuotoisuuden huomioon ottava kokonaisuus.

(3) Seksuaalikasvatuksessa **on huomioitava** sukupuolen, suhteiden ja seksuaalisuuden moninaisuus. Kasvatuksessa **on oltava** seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kohdistuvan syrjinnän ja vihan vastainen ote. (Vas.)

Esimerkissä 3 todetaan, että seksuaalikasvatusta on muutettava siten, että se olisi tasa-arvoisempi ja kaikki huomioon ottava. Seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuus on jatkuvasti enemmän esillä esimerkiksi mediassa sekä aiheesta puhutaan enemmän kuin ennen. Vasemmistoliitto ajaa tasa-arvoista kohtelua (ks. alaluku 3.3.1) joka selittänee sen halua korostaa myös seksuaalisuuden ja sukupuolen tärkeyden vaikutusta opetuksessa. Ottamalla huomioon syrjintään ja vihapuheeseen liittyvän näkökulman puolue haluaa, että koulutuksen avulla estetään vähemmistöihin kohdistuvaa negatiivista ja vahingollista kohtelua. Vasemmistoliitto käyttää esimerkissään 3 välttämättömyyteen tai pakkoon viittavia nesessiivirakenteita *on huomioitava* ja *on oltava*. (VISK § 1565). Näillä se korostaa vaateitaan. Olkku (2023: 22) esittää, että nesessiivirakenne on modaalisesti hyvin velvoittava, joka tekee siitä tehokkaan kielellisen keinon poliittisessa puheessa.

(4) Hyvinvointialueiden viestinnän pitää olla **saavutettavaa** ja monikanavaista ja -kielistä, esim. viittomakielistä ja selkokieleistä viestintää **tarvitaan**. (Vas.)

Sosiaali- ja terveystalveluiden kentällä vasemmistoliitto jatkaa viestimällä jälleen oikeudenmukaisuuden tärkeydellä. Esimerkissä 4 puolue esittää, että hyvinvointialueiden viestinnän on oltava saavutettavaa monilla eri kielillä. Saavutettavuus kuuluu vahvasti esteettömyyden kanssa tasa-arvoiseen kohteluun, sillä se antaa kaikille mahdollisuuden ymmärtää samaa tekstiä. Esimerkissä 4 otetaan kantaa siihen, että toimivan viestinnän tulee ottaa huomioon myös ne henkilöt, jotka eivät esimerkiksi puhu suomea tai joilla on vaikeuksia ymmärtää muuta kuin selkokieleistä tekstiä. Ihmisten moninaisuus on siis otettava huomioon myös kielen tasolla. Passiivi *tarvitaan* luo käskymuotoisen sävyn (VISK § 1654).

Käskymuotoja esiintyy runsaasti poliittisessa puheessa nesessiivirakenteen lisäksi. Passiiviva voidaan käyttää samalla etäännyttämisen keinona, jolla voidaan viitata omiin ja muiden toimintaan. Sitä voidaan käyttää myös kritiikin keinona (Savola 2024: 54).

(5) Päihdepalveluiden käyttöön ja käyttäjiin liittyvää **häpeäleimaa on purettava** kouluttamalla kaikkia sosiaali- ja terveystalouden ammattilaisia. Myös mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsivien omaisille **on tarjottava** apua. (Vas.)

Esimerkissä 5 esitetään, että päihdepalveluihin liittyvää häpeäleimaa tulisi purkaa koulutuksen avulla. Vasemmistoliiton diskurssi esittää koulutuksen ratkaisuksi hyvälle elämälle niin kouluopetuksen kuin sosiaali- ja terveystalouden näkökulmasta. Puolueen mukaan päihdepalveluiden käyttäjien perhe ja muut omaiset ovat myös otettava huomioon, sillä hekin kokevat kärsimystä tilanteesta, johon eivät voi itse välttämättä vaikuttaa. Avun tarjoaminen luo solidaarisuutta ja sillä pyritään poistamaan stigmaa aiheen ympäriltä. Putilan (2025: 46) mukaan solidaarisuus näkyy vasemmistopuolueilla resurssien jakamisena ja moraalisena velvollisuutena. Nesessiivirakenteilla *on purettava* ja *on tarjottava* vasemmistoliitto vaatii toimia ongelman ratkaisemiseksi.

(6) Ikääntyneiden **ihmisarvoisen** hoidon ja hoivan turvaamisen **on oltava** hyvinvointialueiden ikääntyneille tarjoamien palveluiden keskiössä. Hyvinvointialueiden **on huolehdittava**, että ikäihmiset pääsevät oikea-aikaisesti tarvitsemiensa palveluiden pariin. (Vas.)

Esimerkissä 6 vasemmistoliitto tuo esiin ikääntyneiden oikeuden ihmisarvoiseen hoitoon ja heidän mahdollisuuden päästä tarvittavien palveluiden ääreen. Puolue pyrkii adjektiivilla *ihmisarvoinen* vetoamaan ikäihmisiin ja mahdollisesti myös heidän läheisiinsä.

Ihmisarvoisuuteen sisältyy käsitys inhimillisyydestä ja sitä korostavasta toiminnasta.

Esimerkissä 6 ikäihmiset nähdään merkityksellisenä osana yhteiskuntaa ja heidän hyvinvoinnin tärkeyttä korostetaan. Puolue esittää, että hyvinvointialueiden on otettava ikäihmiset ja heidän tarpeensa huomioon, eli heidän suuntaansa on puolueen mukaan tärkeää ohjata erilaisia resursseja. Vasemmistoliitto hyödyntää jälleen nesessiivirakenteita vahvistaakseen näkemyksiään.

Vasemmistoliiton diskurssista ilmenee, että puolueelle on äärimmäisen tärkeää tehdä työtä kaikenikäisten ja -taustaisten ihmisten hyvinvoinnin eteen. Se pyrkii lunastamaan lupauksen

alue- ja kuntavaaliohjelman otsikostaan *Huoletonta arkea kaikille, ei harvoille* (Vas. 2025). Puolue ei erikseen erittele ihmisten taustoja, vaan näkee jokaisen yhtä arvokkaana. Diskurssissa ilmenee selkeästi esimerkkilainauksen mukaan solidaarisuuden tärkeys sekä sen toteutumisesta huolehtiminen. Selkeät kielelliset keinot diskurssissa ovat erilaiset vaatimukset tai velvoitteet, kuten myös Heikkinen (2007: 153) esittää. Hänen esimerkkinsä on vasemmistoliiton vaaliohjelma vuodelta 2003. Heikkinen (2007) tuo esiin havaintojaan vaaliohjelmasta, joka on täynnä nesessiivivirkkeitä kuten *on tehtävä, tulee tehdä ja pitää olla*.

4.2 Populistinen vastuuta korostava diskurssi

Seuraavaksi etenen perussuomalaisten diskurssin analyysiin. Perussuomalaisten vaaliohjelmassa on kaksi selkeää tekijää, jotka määrittävät puolueen diskurssia. Nämä tekijät ovat havaintojeni mukaan populismi ja vastuun ottaminen. Parkkulainen (2021: 19) esittää, että perussuomalaisten tapa viestiä on usein luonteeltaan hyvin populistista. Populismien pääväitteet ovat todellisuuden kategorisointi ja jäsentely ”kansan” (lat. *populus*) ja ”muiden” välillä. Oikeistopopulismissa ”muut” voidaan nähdä esimerkiksi vähemmistönä, kun taas vasemmistopopulismissa ”muut” määräytyvät yleensä poliittiseksi järjestelmäksi (Savola 2024: 27).

Savola (2024: 23) kuvaa, että nykymuotoinen populismi on poliittinen ilmiö, joka on vankka osa eurooppalaista politiikkaa sekä tulevaisuuden poliittista kommunikointia. Populistinen retoriikka ja diskurssi ovat yleistyneet osaksi poliittista diskurssia, jotka elävät vahvasti myös Suomessa. Populistinen puhetyyli yhdistetään usein nationalistiseen ajatusmaailmaan ja muukalaisvastaisiin poliittisiin liikkeisiin. Populistisen puhetyylin muita elementtejä ovat muun muassa myös politiikkavastaisuus, etnosentrisyys ja valtarakenteiden vastustaminen (Parkkulainen 2021: 115.)

(7) Suomi on kristillinen maa ja se saa näkyä ja kuulua. **Emme voi luopua** perinteistämme **vain**, koska joukossamme on ihmisiä, jotka ovat **liian tyhmiä** ymmärtääkseen näkemänsä. (PS)

Esimerkissä 7 populismi näkyy jakona kansaan, eli suomalaisiin ja muihin, eli tässä tapauksessa ihmisiin, jotka kuuluvat toiseen uskontokuntaan kuin kristittyihin. Esimerkissä 7 puolue argumentoi konservatiivisesta näkökulmasta, että muihin uskontokuntiin kuuluvat ihmiset eivät ymmärtäisi kristinuskoa ja sen tärkeyttä Suomessa. Ajatus muusta uskonnosta

kuin kristinuskosta käännetään siis negatiiviseksi. Eksklusiivinen fokuspartikkeli *vain* sulkee pois muut vaihtoehdot, eli se implikoi ”ei muuta kuin” esitettyä asiaintilaa (VISK § 839, 844).

Esimerkissä 7 viitataan myös siihen, että suomalaisia perinteitä tulee vaalia, eikä niitä tulisi lähteä muuttamaan ”muiden” vuoksi. Palonen (2020: 134, 136) esittää, että populismi voidaan jopa nähdä kiertoilmauksena rasismille, joka liittyy perussuomalaisten vahvaan maahanmuuttovastaisuuteen. Adjektiivi *tyhmä* ja sitä täydentävä adverbi *liian* pyrkivät vahvistamaan käsitystä, jonka mukaan muut ihmiset olisivat toissijaisia suomalaisiin nähden. Tämä esimerkki sisältää negatiivisen konnotaation, jolla asetetaan ”tyhmät muut ihmiset” huonoon valoon (Palola 2016: 32).

Palonen (2020: 126, 128) toteaa myös, että menestyäkseen populismin näkökulmasta on tärkeää kyseenalaistaa ja haastaa, joka on tyypillistä perussuomalaisten viestinnässä. Hän myös esittää ajatuksen siitä, että populismissa *me* olisi konstruktiona joustava, jolloin populismi on muuntautumiskykyinen ideologia. Kieltoause *emme voi luopua* viittaa niin perussuomalaisiin kuin mahdollisesti kaikkiin suomalaisiin, jolla halutaan ottaa kantaa siihen, että Suomen kansan tulee pitää kiinni omista oikeuksista, kulttuurista ja perinteistä.

Esimerkissä 7 esiintyy myös vahvasti etnosentrinen näkökulma, joka viittaa siihen, että maailmaa havainnoidaan oman ryhmän ja kulttuurin silmin, eli se voidaan nähdä nationalismiin korostamisena (Parkkulainen 2021: 115). Lahtinen (2020: 99) esittää, että populismissa kansaan vetoava ja sillä argumentoiva retoriikka liittyy vahvasti autoritaarisiin poliittisiin pyrkimyksiin. Autoritarismi näkyy tällöin hierarkioina esimerkiksi uskontokuntien, etnisten ryhmien tai kansankuntien välillä.

(8) Kuka on hoidettava potilas? Perussuomalaisten mielestä se on **aina** ja **ensisijaisesti** suomalainen. (PS)

Esimerkissä 8 perussuomalaiset esittää, että hoidettava potilas olisi aina ja ensisijaisesti suomalainen. Kysymyksen ”Kuka on hoidettava potilas?” esittäminen toimii tehokeinona, johon ei odoteta yleisöltä vastausta, vaan sillä pyritään tuomaan käsitteillä oleva asia esiin. Ääri-ilmaisun *aina* avulla rakennetaan argumenttia ja sen toimintaa voidaan normalisoida tai oikeuttaa (Salmi 2025: 19–20). Se on myös vahva keino argumentoijalta antaa näkemyksensä siitä, että tämä on ehdotonta. Myös adjektiivi *ensisijainen* vahvistaa väitteen oikeutusta, jonka

Kielitoimiston sanakirja (tästä eteenpäin KS) selittää seuraavasti: *'ensisijalla oleva, tärkein, huomattavin, merkittävin, pää-'*. Rantala (2025: 22–23) puolestaan esittää, että ääri-ilmaisuilla voidaan minimoida tai maksimoida väitettä ja oikeuttaa oma mielipiteensä. Ne voidaan myös nähdä joskus liioitteluna, joka voi heikentää argumenttia ja ääri-ilmaisu voidaan tällöin nähdä negatiivisessa valossa.

Populismi näyttäytyy jälleen vastakkainasetteluna suomalaisten ja ”muiden” välillä.

Esimerkissä 8 korostetaan, että suomalaisten hyvinvointi nähdään tärkeänä asiana, joka on perussuomalaisille tärkeä arvo ja puolue korostaakin arvon tärkeyttä entisestään viestimällä itsestään nimellä. Suomalaisiin ja suomalaisuuteen vetoaminen voidaan nähdä itsessään retorisenä keinona, jolla diskurssissa rakennetaan kuvaa yhtenäisestä ja vahvasta kansasta.

(9) **Niitä** vanhempia, jotka eivät halua sijoittaa lapsiaan monikulttuurisiin kouluihin, ei tule syyllistää koulushoppailusta. On täysin luonnollista, että vanhemmat haluavat lapsilleen mahdollisimman hyvän ja turvallisen koulun. (PS)

Esimerkissä 9 puolue argumentoi, että monikulttuurinen koulu saattaa aiheuttaa suomalaislapsille huonon tai turvattoman kouluympäristön, jonka vuoksi heidän vanhempiaan ei pitäisi *syyllistää* siitä, että he harrastavat koulushoppailua. Termillä viitataan ilmiöön, jossa koulu valitaan esimerkiksi sen maineen perusteella, tai toisaalta jotakin koulua vältetään. Vanhempia korostetaan demonstratiivipronominilla *ne*, jolla Pällin (2003: 122) mukaan konstruoidaan sosiaalisia kategorioita. Esimerkissä 9 luodaan selkeää kuulua ”meihin” ja ”muihin”. Monikulttuurisuus esitetään negatiivisessa valossa ja se rinnastetaan turvattomuuteen ja vähempiarvoisuuteen.

Perussuomalaisten diskurssi ajaa etnisesti suomalaisten asemaa sekä ehdottaa keinoja, joilla oma kansa voisi paremmin esimerkiksi oman kulttuurin ja turvallisuuden näkökulmasta. Kuten mainitsin aiemmin, populismi yhdistyy usein nationalismiin, jolla korostetaan muun muassa kansallismielisyyttä. Kansallismielisyys ilmenee usein myös isänmaallisuudessa (ks. alaluku 3.3.1). Savola (2024: 48) esittää, että populistisen vastakkainasettelun strategioihin kuuluvat muun muassa provosoiminen (engl. *provocation*) ja syntipukkien tuottaminen (engl. *scapegoating*), jotka ilmenevät selkeästi esimerkeissä 7 ja 9. Esimerkkilainaukset luovat maahanmuutosta negatiivista kuvaa ja tekevät samalla siitä syntipukin, joka on puolueen mukaan syy erinäisiin ongelmiin.

(10) **Peruskoulusta ei pidä päästä ulos**, jos taidot eivät riitä. [otsikko] (PS)

Toinen perussuomalaisten diskurssia määrittävä tekijä on vastuun ottaminen, jolle on myös täysin oma lukunsa perussuomalaisten vaaliohjelmassa (ks. alaluku 3.1). Perussuomalaiset korostaa alue- ja kuntavaaliohjelmassaan niin koulutuksen kuin sosiaali- ja terveystalouden teemoissa, että ihmisellä on vastuu omasta elämästään. Esimerkissä 10 vastuu näkyy koulutuksen näkökulmasta. Puolue argumentoi kieltolauseen kautta, että koululla on vastuu, ettei oppilaita *pidä päästää ulos* peruskoulusta, jos heillä ei ole tarvittavia taitoja ja tietoja jatkaa seuraaviin opintoihin tai mahdollisesti lopettaa koulunkäynti peruskouluun. Virkkeeseen sisältyy myös ajatus siitä, että oppilaalla on myös itsellään vastuu huolehtia siitä, että hän oppii peruskoulun määräämät sisällöt ja siten pystyy hyödyntämään niitä myöhemmissä opinnoissa tai elämässä.

(11) Ihminen voi syrjäytyä monella tapaa ja lukemattomista syistä. Inhimillisistä ja taloudellisista syistä johtuen olisikin tärkeää ehkäistä, pysäyttää ja hidastaa syrjäyttäviä noidankehäitä, kuten pitkäaikaistyöttömyyttä, riippuvuussairauksia tai esimerkiksi masennuksen takia kotiin jäämistä. Vaikka aikuisten ihmisten tulee **kin** pääsääntöisesti **kantaa vastuu** omasta elämästään, kaikille se ei riitä. (PS)

Esimerkissä 11 perussuomalaiset toteaa, että syrjäytyminen on suuri yhteiskunnallinen ongelma, johon on monia eri syitä. Puolue näkee tärkeäksi ehkäistä syrjäytymiseen johtavia ongelmia, jolloin niin kutsutut noidankehät eivät ehdi syntymään. Perussuomalaisten mukaan aikuisella ihmisellä on pääsääntöisesti vastuu omasta elämästään, mutta kaikki eivät ole kykeneväisiä kantamaan vastuuta esimerkiksi erilaisten mielenterveysongelmien vuoksi. *Kantaa vastuu* esiintyy metaforan avulla, jolla viitataan vastuun kanssa elämisen olevan mahdollisesti fyysisesti tai henkisesti vaikeaa ja raskasta. Inklusiiivisen fokuspartikkelin *-kin* avulla perussuomalaiset tuo tekstistä fokukseen oleelliset asiointilat, mutta samalla ne mahdollistavat muiden vaihtoehtojen ja mahdollisuuksien olemassaolot (VISK § 839). Perussuomalaiset korostaa sosiaali- ja terveystalouden roolia yhteiskunnassa merkittävänä kopinottajana, joka ylläpitää hyvinvointivaltiota ja huolehtii kansalaisista.

(12) **Perussuomalaiset ei halua olla moraalipoliisi**, joka päättää kuinka paljon ihmiset saavat lotota tai **edes** juoda. Riippuvuussairauksia tulee arvioida, torjua ja hoitaa kahden yleisperiaatteen avulla: mikä on henkilön itse kokema haitta-aste, ja millaisia haittoja, vaaratilanteita ja kustannuksia riippuvuus aiheuttaa muille ihmisille ja veronmaksajille. (PS)

Esimerkissä 12 perussuomalaiset esittää, että on jokaisen omalla vastuulla mitä elämässään tekee. Inklusiivinen fokuspartikkeli *edes* tuo lukijan fokukseen rahapelit ja alkoholin sekä mahdollistaa esimerkin 11 mukaisesti muutkin vaihtoehdot, jotka liittyvät aihepiiriin. Virkkeessä viitataan samanaikaisesti yksilönvapauteen, mutta siinä otetaan myös kantaa siihen, että vastuutta eläminen aiheuttaa sekä yksilölle että yhteiskunnalle sosiaalisia ja taloudellisia ongelmia. Perussuomalaiset esittää kieltolauseen avulla, ettei halua olla puolueena ”moraalipoliiseja”, eli tässä kontekstissa huolehtia siitä, millaisia moraalisesti hyviä tai huonoja tekoja tai päätöksiä kansalaiset tekevät. Erilaiset haitat, vaaratilanteet ja kustannukset puolestaan tulee ottaa vakavasti, koska yksilön valinnat voivat muuten vaikuttaa laajemmin muihin kanssaeläjiin ja yhteiskunnan toimintaan.

Perussuomalaisten diskurssi on puolueelle tyypillinen, siinä korostuvat sanan- ja yksilönvapaus sekä populistiset piirteet. Suomalaisuuteen viittaaminen on selkeä teema diskurssissa ja sitä esiintyykin usein kaikkialla perussuomalaisten politiikassa. Parkkulainen (2021: 21) toteaa, että pelkkä kansaan vetoaminen ei siltikään ole yksinään populismia, vaan populismi syntyy vastakkainasetteluista. Diskurssi on tyyliltään keskustelunomainen ja siinä esiintyviä kielellisiä keinoja ovat muun muassa kysymyksen esittäminen, erilaiset partikkelit ja *meihin* viittaus. Pällin (2003: 118) mukaan diskursiivisesta näkökulmasta omaan ryhmään viittaaminen implikoi sitä, että ryhmä ajattelee oikein ja totuudenmukaisesti. Luvussa 5 analysoin syvemmin molempien puolueiden diskursseja.

4.3 Poliittinen retoriikka diskursseissa

Seuraavaksi analysoin, kuinka poliittinen retoriikka esiintyy edellä mainituissa esitetyissä diskursseissa. Tutkimuksessani analysoitavat poliittisen retoriikan keinot ovat Aristoteleen esittämät eetos, eli puhujan luotettavuuteen vetoaminen, paatos, eli yleisöön vetoaminen ja logos, jolla viitataan vakuuttaviin argumentteihin. Tämän lisäksi analyysiin kuuluvat kiertoilmaukset, suostuttelu, metaforat ja me-retoriikka. Osa esimerkeistä sopisi useampaan kategoriaan, mutta luokittelen ne selvyuden vuoksi yhteen kategoriaan, joka ymmärrykseni ja havaintojeni mukaan kuvastaa esimerkin retoriikkaa selvimmin. Poliittisen retoriikan kenttä on laaja, jonka vuoksi tässä pro gradu -tutkielmassa ei ole mahdollista tai tarpeellista esitellä jokaista piirrettä. Tämän vuoksi olen ottanut tutkielmaani vain ne piirteet, jotka esiintyvät aineistossani.

4.3.1 Puhujan luotettavuuteen vetoaminen – eetos

Puolueiden on ehdottoman tärkeää saada luottamus yleisöön, jota voidaan myös kuvata mielikuvaksi puolueen ja sen kannattajien välillä. Eetoksella voidaan myös viitata omaan asiantuntijuuteen (Aalto 2020: 27). On myös mahdollista kuvastaa luotettavuus osaavaan neuvonantajuuuteen, joka voi olla luotettavampi näkökulma kuin asiantuntijuus (Suoniemi 2008: 42). Eetokseen luetaan myös Aristoteleen mukaan kokemus ja pätevyys, hyväntahtoisuus yleisöä kohtaan ja moraalinen hyvyys (ks. alaluku 2.1).

(13) Varhaiskasvatus **on järjestettävä** pääsääntöisesti kunnan omana tuotantona – oma tuotanto on sijoitus paikallistalouteen. Näin tuotot eivät valu ylikansallisten yhtiöiden ulkomaisille sijoittajille. **Vasemmistoliiton pitkäaikaisena tavoitteena** on, että voitontavoittelu varhaiskasvatuksessa **kielletään**. (Vas.)

Esimerkissä 13 vasemmistoliitto esittää näkemyksiään varhaiskasvatukseen liittyen. Puolue viittaa itseensä omalla nimellä, jolla se ikään kuin tarkastelee itseään ulkopuolelta, kuten perussuomalaiset myös esimerkeissään 8 ja 12. Viestimällä itsestään nimellään, omista tavoitteista ja näkemyksistään, puolue voi luoda luotettavan kuvan itsestään yleisölle. Vasemmistoliitto esittää *pitkäaikaisen* (KS s.v. *pitkään kestävä*) tavoitteen, joka antaa yleisölle kuvan, että kyseinen asia koetaan tärkeäksi ja siihen tullaan panostamaan myös tulevaisuudessa. Argumentin välttämättömyys syntyy nesessiivirakenteen *on järjestettävä* avulla ja passiivimuoto *kielletään* korostaa käskyn sävyä.

Esimerkissä 13 asiantuntijuus korostuu vasemmistoliiton vaatimuksena siitä, että varhaiskasvatus järjestettäisiin oman kunnan tuotantona, jonka jälkeen se selittää syitä argumentilleen. Näin se tuo esiin aiemman tietonsa aiheesta, jolla korostaa uskottavuuttaan. Eetoksen kokemus ja pätevyys syntyvät myös siitä, että puolue pystyy perustella selkeästi väitteitään, joka vahvistaa luotettavuutta. Hyväntahtoisuus yleisöä kohti syntyy siitä, että vasemmistoliitto haluaa tehdä hyviä päätöksiä kansalaisten eteen, jotka vaikuttaisivat positiivisesti heidän elämäänsä. Moraalisen hyvyyden voi ymmärtää esimerkistä 13 siten, että paikallistalous voisi paremmin, jos varhaiskasvatus järjestetään kunnan omana tuotantona. Näin vasemmistoliitto argumentoi, että tämä olisi eettisesti hyvä päätös taloudellisesta näkökulmasta tarkastellen.

(14) Lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten on oltava riittävän saavutettavia ja toimivia riippumatta siitä, asuuko nuori ruuhkaisessa vai harvaan asutussa Suomessa. Lähivaalit antavat mahdollisuuden vaikuttaa siihen, että toisen asteen koulutus palvelee suomalaisia ja vahvistaa kuntien elinvoimaa tulevaisuudessa. (PS)

Esimerkissä 14 perussuomalaiset korostaa yhdenvertaisuutta ja koulujen sijaintien tärkeyttä riippumatta siitä, missä opiskelija asuu. Tällä tavalla puolue luo itsestään myös uskottavan kuvan, kun se korostaa ja selittää vaalien merkitystä argumentilleen. Se tuo vaaleihin viittaamalla esiin demokraattisen näkökulman, jolla se antaa yleisölle mahdollisuuden vaikuttaa yhteiskuntaan. Virkkeessä esiintyvä lausumapartikkeli *-ko*, on keino, jolla perussuomalaiset tuo rinnakkain ruuhkaisen ja harvaan asutun Suomen ja siten rinnastaa ne samanarvoisiksi (VISK § 801). Argumenteista ilmenee tällä tavoin myös hyväntahtoisuus yleisöä kohtaan sekä moraalinen hyvyys, sillä asuinalue ei saa puolueen mukaan vaikuttaa siihen, millaiset mahdollisuudet opiskelijalla on. Kokemus ja pätevyys syntyvät vaalien esiintuomisesta: perussuomalaiset mainitsee erikseen, että vaaleissa kannattaa olla aktiivinen ja äänestää, jotta esimerkiksi kuntien hyvinvointi säilyy, joka on kaikkien kannalta hyvä asia. Asiantuntijuus syntyy selkeillä argumenteilla kuten vasemmistoliiton esimerkissä 13.

(15) Mielenterveyspalveluissa **tarvitaan** nykyistä enemmän nopeasti tarjottavia matalan kynnyksen palveluita, joihin pääsee myös ilman lähetettä. Kynnyksetön hoitoon pääsy potilaalle on yksinkertaista ja helpottaa hoitoon hakeutumista **jo ennen kuin** tilanne muuttuu vakavaksi. (Vas.)

Esimerkissä 15 vasemmistoliitto tuo esiin syitä, miksi mielenterveyspalvelut ovat matalan kynnyksen palveluiden tarpeessa. Puolue argumentoi hyväntahtoisuuden ja moraalisen hyvyyden näkökulmasta: ihmiset voisivat paremmin, mikäli heillä olisi enemmän matalan kynnyksen palveluita käytettävissä, eli vasemmistoliitto tuo jälleen esiin yhteisen hyvän tavoittelun. Asiantuntijuus, pätevyys ja uskottavuus syntyvät virkkeen lopussa, jossa puolue esittää, että mikäli näitä palveluita ei ole mahdollista saada, potilaiden tilanteet voivat mennä huonompaan suuntaan, joka vaikuttaa negatiivisesti niin terveydenhuoltoon kuin luonnollisesti itse potilaisiin. Adverbien *jo ennen kuin* (VISK § 646) ja passiivin *tarvitaan* avulla vasemmistoliitto korostaa argumenttinsa sisällön tärkeyttä ja kiireellisyyttä sekä puoluetta toimijana, joka tietää mistä puhuu.

4.3.2 Yleisöön vetoaminen – päätös

Yleisöön vetoaminen on tärkeä ja vahva retorinen keino, jolla pyritään vaikuttamaan henkilökohtaisella tasolla heidän tunteisiin ja arvoihin. Saario (2020: 27) esittää, että (persoonan)pronominien käyttö vahvistaa tunteisiin vetoamista, jolloin puolue ikään kuin puhuu suoraan henkilökohtaisesti yleisölle ja ottaa heidät huomioon. Aineistossa tällaisia pronomineja ovat *jokainen* ja *kaikki*, joista molemmat esiintyvät kummankin puolueen vaaliohjelmissa. Perussuomalaiset käyttää myös *me*-pronominia. Valitsemassani vaaliohjelmassa yleisölle puhutaan epäsuorasti edellä mainittujen pronominien avulla sen sijaan, että käytettäisiin *sinä*- tai *te*-persoonapronomineja. Tämä voi johtua esimerkiksi tyylivalinnasta kyseisessä tekstilajissa.

(16) **Jokaisen on päästävä** terveyskeskuslääkärin tai muun tarpeenmukaisen sosiaalipalveluiden tai terveydenhuollon ammattilaisen vastaanotolle maksutta viikon sisällä yhteydenotosta. (Vas.)

Esimerkissä 16 vasemmistoliitto rakentaa argumenttia kvanttoripronominin *jokainen* avulla. Argumentin mukaan jokaisen, riippumatta kansalaisuudesta pitäisi päästä sosiaali- ja terveyspalveluiden piiriin viikon sisällä. Nesessiivirakenne *on päästävä* vahvistaa argumentin vaadetta. Retoriikka heijastuu solidaarisuuden ja yhteishengen rakentamisen näkökulmasta. Esimerkissä 16 pyritään vaikuttamaan lukijan tunteisiin ottamalla jokainen huomioon päätöksen omaisesti. Tämän kaltaisella yleisön vakuuttamisella voidaan rakentaa lujempaa suhdetta puolueen ja sen kannattajan tai uusien kannattajien välille. Esimerkiksi heikossa elämäntilanteissa olevissa ihmisissä tällainen retoriikka voi herättää lohtua tai luottamusta. Kuten esitin alaluvussa 2.2, tunnepitoisilla sanoilla on mahdollista vedota yleisöön, koska niillä voidaan herättää empatiaa. Savola (2024: 137) toteaa, että poliittisen retoriikan ammattilaiset korostavat usein puheessa tai tekstissä inhimillisyyttä, sillä tunteita herättävä kokemus jää mieleen paremmin kuin faktojen esitleminen.

(17) Suomi on suomalaisten koti. Osa **meistä** on terveitä ja toimintakykyisiä, mutta osa on sairaita tai muulla tavalla heikommin pärjääviä. Kansallisvaltio pitää **kaikista omistaan** huolta. (PS)

Esimerkissä 17 perussuomalaiset argumentoi kansallisvaltion merkityksen tärkeyttä. Puolue esittää, että kansallisvaltio pitää huolta kaikista huolimatta siitä, onko terve ja hyvinvoiva vai sairas ja heikommassa asemassa. Perussuomalaiset puhuu *meistä*, jolla se pyrkii vetoamaan

kansallismieliseen yleisöön ja puolue argumentoikin, että *kaikista omistaan* pidetään huolta. Esimerkin 16 mukaisesti tunnepitoisilla sanoilla voidaan vedota huonommassa asemassa olevien ihmisten tunteisiin henkilökohtaisella tasolla ja saada siten kannatusta. Perussuomalaiset argumentoi olevansa luottamuksen arvoinen puolue tekemällä töitä sen eteen, että jokaisella suomalaisella olisi hyvä olla. Puolueen suhde isänmaallisuuteen ja omaan kansaan korostuu.

Viittaus kansallisvaltion osoittaa perussuomalaisten asemaa oikeistossa sekä puolueen tärkeää ideologiaa nationalismista. Nationalismin eräs pääperiaatteista on käsitys kansallisvaltiosta tärkeimpänä poliittisena yksikkönä. Siihen kuuluvat esimerkiksi yhteinen uskonto, kieli ja kansa (Jäske 2010: 33.) Kuten esitin aiemmin alaluvussa 3.3.2 jako vasemmalle tai oikealle vaikuttaa puolueiden kielenkäyttöön ja tapaan viestiä esimerkiksi siten, että ne valitsevat käyttäjä tiettyjä sanoja, joilla on tärkeä merkitys argumentoinnissa ja sen onnistumisessa.

4.3.3 Vakuuttavat argumentit – logos

Argumenttien rakentaminen ja niiden vankka perustelu näkyvät selkeästi puolueiden vaaliohjelmassa. Argumentin tärkein funktio onkin tukea sitä väitettä, jonka yleisön halutaan uskovan. Se myös sisältää perusteluiden lisäksi taustaoletuksia, jotka ovat vakiintuneita tapoja jäsentää maailmaa. Tällöin taustaoletuksia ei tarvitse erikseen perustella yleisölle, koska ne ovat yleistä jaettua ja tiedostettua informaatiota (Juuso 2024: 25.)

(18) Koska hyvinvointialueilla ei ole verotusoikeutta, muodostuvat niiden tulot valtionosuuksien lisäksi etenkin asiakasmaksuista. Asiakasmaksut rasittavat maksukatoista huolimatta erityisesti pienituloisia, minkä vuoksi **yli 400 000** sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksua päätyy vuosittain ulosottoon. (Vas.)

(19) **Yli 100 000** lähihoitajaksi koulutettua ei työskentele hoitajina. Herää kysymys, miksi veronmaksajien rahoilla koulutetaan ihmisiä lähihoitajiksi, jos he eivät sovellu tai halua työskennellä hoitajina. Osasyynsä on varmasti myös huonolla työn suunnittelulla. Alhaiseksi mielletty palkka ja vuorotyön lisääntyminen eivät lisää alan pitovoimaa. (PS)

Esimerkeissä 18 ja 19 puolueet argumentoivat numeerisin keinoin. Ekholm ja Tammivaara (2024: 32) esittävät, että logoksen keinoja ovat muun muassa tilastot, syy-seuraussuhteet, loogiset päättelyt ja numeeriset todisteet. Numeeriset keinot nähdään vakuuttavina, jotka tukevat argumenttia ja sen sisältöä. Perusteluiden ei tarvitse olla loogisia, vaan niiden tulee

vain vaikuttaa loogisilta. Esimerkeissä 18 ja 19 esiintyvät luvut 400 000 ja 100 000 voivat olla faktaan pohjautuvia, tai sitten niiden tehtävä on vain kuulostaa vakuuttavalta. Partikkeli *yli* voimistaa entisestään esitetyn numeron suuruutta ja tällä tavoin mahdollisesti vahvistaa argumentissa esitetyn tilanteen vakavuutta.

Esimerkeissä 18 ja 19 esiintyy myös induktiivista päättelyä, joka on logokselle tyypillistä loogista päättelyä. Ekholm ja Tammivaara (2024: 32) selittävät induktiivisen päättelyn olevan tapa tehdä laajempi yleistys jostain asiasta vertailemalla ja yhdistämällä esimerkkejä ja johtopäätöksiä. Molemmat puolueet esittävät tilanteita, joihin ne esittävät ja päättelevät erilaisia syitä ja tällä tavoin luovat johtopäätöksiä.

(20) Julkisen terveydenhuollon tulisikin ottaa käyttöön matalan kynnyksen linja työterveyden ulkopuolella oleville aikuisille, jolloin asiakkaan ohjaamisella **varmistettaisiin** terveydenhuollollinen ennakointi ja tarvittaessa seuranta. Tämä **vähentäisi** syrjäytymistä ja eriytymistä, ja samalla **madaltaisi** kustannuksia pitkällä aikavälillä, kun varhaisella hoidolla ja elämäntapamuutoksilla **vältyttäisiin** kroonistumiselta ja erikoissairaanhoidon tarpeelta. (PS)

Esimerkissä 20 perussuomalaiset argumentoi, että matalan kynnyksen linja työterveyden ulkopuolella vähentäisi sosiaalisia ongelmia ja samalla vaikuttaisi terveydenhoidon ja sosiaalipalveluiden kustannuksiin. Puolue perustelee syy-seuraussuhteen avulla miksi linjasta olisi hyötyä ja mitä siitä seuraisi. Fokuspartikkelin *-kin* avulla se esittelee linjan ja tällä aloittaa esimerkkien luettelemisen, jotka auttavat vakuuttamaan puolueen asiantuntevaa argumenttia ja sen sisältöä. Puolue hyödyntää konditionaalia *-isi* (VISK § 1135), jolla se ehdottaa erilaisia seuraamuksia. Konditionaali tyylikeinona tunnistaa ja tunnustaa erilaisten poliittisten vaihtoehtojen olemassaolon ja kysymysten kiistanalaisuutta (Kauppinen 2023: 53). Yleisön halutaan uskovan, että tämä on kannattavaa, jolloin seurauksien esittäminen vahvistaa esitettyä väitettä. Puolue esittää argumentin väitteen kannattavaksi taloudellisten ja ihmisten hyvinvointiin liittyvien perusteluiden avulla.

(21) Kouluikäisen aamupala jää usein kotona syömättä ja se vaikuttaa suoraan jaksamiseen ja keskittymiseen. **Siksi tavoitteena on toteuttaa** maksuton aamupala sekä välipala kaikissa kouluissa. Koulujen kesäloma-aikana **on järjestettävä** kouluikäisille maksuton puistoruokailu. (Vas.)

Esimerkissä 21 vasemmistoliitto argumentoi syy-seuraussuhteen avulla, miksi kouluissa tulisi toteuttaa maksuton ruokailu. Syy-seuraussuhde luodaan adverbilla *siksi* (VISK § 1128). Argumentissa tuodaan esiin syömättä jättämisen vaikutukset kouluikäisten kognitioon, joka lisää sen vaikuttavuutta ja uskottavuutta. Syömisen tärkeys toimii taustaoletuksena tässä argumentissa, jota ei tarvitse selittää auki. Vasemmistoliitto esittää tämän *tavoitteenaan* (KS s.v. *jnk pyrkimyksen kohde, päämäärä, tarkoitus, maali*) kuten esimerkiksi 13, jolloin yleisö voi luottaa ja uskoa siihen, että puolue ottaa maksuttoman aamupalan toteuttamisen tosissaan. Puolue huomauttaa, että myös kesälomalla koululaisten tulisi saada maksuton ruokailu, jotta heillä olisi energiaa nauttia lomastaan, sekä samalla vähävaraisten perheiden lapset saisivat ilmaisen ruoan, joka vähentäisi koululaisten välistä epätasa-arvoa. Tämä on eräs keino vedota perheelliseen yleisöön, jonka se haluaa uskotella heille hyvänä ehdotuksena.

4.3.4 Kiertoilmaukset

Kiertoilmaukset, eli aineistossa ilmenevät dysfemismit ovat perussuomalaisten alue- ja kuntavaaliohjelman retoriikassa ilmenevä piirre. Vasemmistoliiton vaaliohjelmassa kiertoilmauksia ei esiintynyt. Eroavaisuudet voivat johtua esimerkiksi valitusta aineistosta tai puolueiden tavoista viestiä.

(22) Perusasiat kunniaan peruskoulussa – **valistusta, ei pervoilua, kasvava lapsi tarvitsee muutakin kuin tofua.** (PS)

Esimerkissä 22 perussuomalaiset esittää, että peruskouluun tulisi tehdä muutoksia. Perussuomalaisten mukaan lapsia tulisi valistaa, jolla viitataan siihen, että koulussa tulisi edistää ja kehittää rationaalista ajattelua. Peruskoulun tehtävänä nähdään vastuu tarjota laadukasta ja monipuolista opetusta oppilaille. Valistus nähdään perusasiana, joka puolueen mukaan mahdollisesti uupuu nykypäivän koulutuksesta, sillä puolue erikseen vaatii sitä.

Seuraavaksi esimerkissä 22 viestitään *ei pervoilua*, jota puheenjohtaja Riikka Purra avasi Ilta-Sanomien alue- ja kuntavaalitentissä. Purran mukaan tämä tarkoittaa sitä, että alaikäisten ei tule nähdä tai olla tekemisissä seksuaalisiin akteihin viittaavien graafisten kuvastojen tai ohjeiden kanssa (Iltalehti.fi 2025.) Pervoilua ei avata tarkemmin vaaliohjelmassa, joka viittaa mahdollisesti siihen, että siihen ei haluta sen suuremmin keskittyä tabuaiheensa vuoksi ja jää sen vuoksi irralliseksi. Norri (1987: 58) huomauttaa, että kiertoilmauksia käytetään usein

sosiaalisista tabuista puhuttaessa. Kiertoilmauksen käyttö korostaa puolueen konservatiivista arvomaailmaa.

Virkkeen lopuksi puolue esittää, että *kasvava lapsi tarvitsee muutakin kuin tofua*, joka viittaa siihen, että kasvava lapsi tarvitsee myös lihapitoista ravintoa, eikä jaksa hoitaa koulutyötään pelkällä kasvisruoalla. Fokuspartikkelin *-kin* avulla lainaus antaa ymmärtää, että nykyajan lapset söisivät pelkkää tofua tai yleisesti kasvisruokaa. Esimerkki 22 sisältää retoriikkaa, jolla otetaan kantaa siihen, että asiat olivat ennen paremmin. Kasvisruoan tarjoaminen käännetään negatiiviseksi, vaikka se on kauan ollut trendikästä terveellisyytensä vuoksi ja siihen kannustetaan laajasti yhteiskunnallisella tasolla.

Esimerkki 22 on luonteeltaan selkeästi konservatiivinen, joka on oikeistopuolueelle tyypillinen piirre. Muutosta ei nähdä välttämättä toimivana ratkaisuna, vaan lasten hyvinvoinnin vuoksi olisi hyvä pitää kiinni vanhoista perinteistä ja arvoista. Puolue argumentoi, että hoitamalla nämä edellä mainitut perusasiat kuntoon, peruskoulu olisi oppilaille parempi paikka kasvaa ja oppia.

(23) Kouluissa on opetettava, että on olemassa riippuvuutta aiheuttavia asioita, ja että laillisistakin asioista voi aiheutua ongelmia – aluksi pieniä ja myöhemmin suuria. On muistutettava, että kukaan alkoholia vappuna maistava tai kerran kannabista kokeillut ei välittömästi kuole tai muutu addiktiksi, mutta silti jostain **ne rappioalkoholistit** ja huumeisiin kuolevat tulevat. (PS)

Esimerkissä 23 perussuomalaiset käyttää alatyylisiä sanavalintaa *rappioalkoholistit*, joka on negatiivissävytteinen kiertoilmaus henkilöstä, jolla on vakava alkoholiongelma.

Rappioalkoholisteihin ja huumeisiin kuoleviin viitataan ulkoryhmään kuuluvina henkilöinä persoonapronominilla *ne*, joka etäännyttää heidät niistä, jotka eivät kuulu tähän kyseiseen ryhmään, eli *meistä* (Pälli 2003: 120). Esimerkissä 23 ilmenee myös perussuomalaisten diskurssin toinen tekijä, eli vastuun ottaminen. Koululla on vastuu ja tehtävä muistuttaa ja opettaa, että ”alkoholia maistava” tai ”kerran kannabista kokeillut” ei välttämättä suoranaisesti kuole tai sairastu addiktioon, mutta joidenkin kohdalla näin käy ja siksi asiaan tulisi puuttua ja aiheista täytyy puhua kouluissa. Kiertoilmauksen avulla puolue mahdollisesti pyrkii korostaa alkoholin ja huumeiden käytön vaaroja ja tuo esiin koulun roolia vastuullisena tahona.

4.3.5 Suostuttelu

Alue- ja kuntavaaliohjelmissa suostuttelu esiintyy Heikkisen (2007) mukaan itsestäänselvyyksinä, joille ei nähdä muuta totuutta. Suostuttelu on oleellinen osa poliittista retoriikkaa, jolla pyritään vaikuttamaan ihmisten ajatuksiin jostain asiasta tai muuttamaan heidän mielipiteitään. Kuten mainitsin aiemmin alaluvussa 2.3 aineistossani suostuttelu esiintyy epäsuorin ja implisiittisin tavoin.

(24) On **tosiasia**, että peruskouluikäiset keskimäärin eivät ole valmiita ohjaamaan itse omaa työntekoaan. Itseohjautuvaa peruskouluopetusta voisi kutsua **jopa** lapsen hylkäämiseksi. (PS)

(25) Asuinalueiden eriytymisen vähentämiseksi ja koulutuksellisen tasa-arvon lisäämiseksi kunnissa on tarkastettava painotettujen luokkien, kuten liikunta-, kieli- ja musiikkiluokkien, saatavuutta niin, että **tosiasiallisesti** kaikille on mahdollista hakeutua niihin opiskelemaan. (Vas.)

Esimerkissä 24 perussuomalaiset käyttää suostuttelussaan substantiivia *tosiasia* (KS s.v. *täysin varma*), jolla se johdattelee väitettään ja viittaa sillä kiistämättömään faktatietoon. Perussuomalaiset esittävät, että peruskouluikäiset tarvitsevat ehdottomasti tukea koululta työntekoonsa. Puolue käyttää adverbia *jopa*, jolla se rinnastaa itseohjautuvan peruskouluopetuksen lapsen hylkäämiseen, joka vahvistaa puolueen mielipidettä. Esimerkissä 25 vasemmistoliitto esittää, että eronteon vähentämiseksi ja tasa-arvon lisäämiseksi kuntien on tehtävä muutoksia. Perussuomalaisten tapaan se suostuttelee yleisöä olemaan samaa mieltä väitteensä kanssa adjektiivin *tosiasiallinen* (KS s.v. *todellinen, asiallinen*) avulla. Puolue luettelee konkreettisia esimerkkejä, joilla se korostaa asiantuntijuuttaan, lisää argumenttinsa vastaanottavuutta ja mahdollisesti tällä tavoin pystyy vaikuttamaan yleisön mielipiteiden muuttumiseen (Hollo 2023: 18).

Kuten Heikkinen (2007: 137) toteaa, suostuttelussa asiat esitetään vaihtoehdottomina, vaikka niillä on mahdollisuus olla muuta. Hänen mukaansa politiikassa sanotaan usein *mielestäni tämä asia on näin* sijasta mieluummin *asia on näin*. Molemmat puolueet haluavat näyttäytyä yleisölle puolueina, jotka puhuvat totta ja joiden sanaan ja lupauksiin voidaan luottaa. Tällä tavoin ne myös vetoavat yleisön tunteisiin. Blomqvist (2019: 21) esittää, että vaihtoehdottomuus on toimiva taktiikka suostuttelussa ja poliittisessa kielenkäytössä. Vaihtoehdottomuuden kautta asioita ei välttämättä tarvitse enää perustella enempää.

(26) Päihdepalveluiden **on oltava saavutettavia** ja helposti löydettäviä. Palveluiden pääsemisen **pitää olla** mahdollisimman yksinkertaista ja esteetöntä. (Vas.)

(27) Hyvinvointialueen **pitää tarjota** maksutonta ehkäisyä alle 25-vuotiaille ja yhden vuoden sisällä synnyttäneille sekä päihdepalveluiden asiakkaille iästä riippumatta. (Vas.)

Esimerkeissä 26 ja 27 esiintyy vasemmistoliitolle tyypillinen nesessiivirakenteiden runsaus, jonka esittelin aiemmin diskurssin analyysissä. Esimerkeissä ei perustella syitä toiminnalle, jota puolue puolustaa, vaan esimerkit näyttäytyvät faktatietona puolueen näkökulmasta, jolle ei nähdä kyseenalaistamisen tarvetta. Puolue suostuttelee epäsuorasti nesessiivirakenteen avulla yleisöä olemaan samaa mieltä argumenteistaan, joita ei perustella erikseen.

4.3.6 Metaforat

Keskinen (2021: 117) esittää, että metaforat voivat antaa mahdollisuuden vaihtoehtoisten maailmojen kuvittelulle sekä ideologisten näkemyksen luonnollistamiselle, jolloin ne osallistuvat myös sosiaalisen todellisuuden rakentamiseen. Metaforat esiintyvät usein kaikkien puolueiden viestinnässä tehokeinona ja yleisesti politiikassa retorisenä keinona (ks. alaluku 2.2).

(28) Kolmatta sektoria **teeskentelevä pullasorsasektori** perattava – verorahoilla elävä palveluntuottaja ei ole kolmatta sektoria. (PS)

Esimerkissä 28 perussuomalaiset esittää, että kolmas sektori, joka viittaa voittoa tavoittelemattomiin säätiöihin ja yhdistyksiin, kuvataan metaforisesti *teeskenteleväksi pullasorsasektoriksi*. Retoriikka näyttäytyy kärkkäänä, joka on eräs populismin piirre (Parkkulainen 2021: 132–136). Väite on myös provosoiva, eli sillä pyritään herättämään voimakas reaktio, esimerkiksi ärsyyntymistä tai jopa suuttumista. *Teeskentelevä pullasorsasektori* on retoriikaltaan hyvin kärjistävä, värikäs ja huomiota herättävä, joka on tyypillistä etenkin perussuomalaisten puheessa ja keskustelussa (Parkkulainen 2021: 89.)

Savola (2025: 182–183) esittää erääksi politiikan strategiaksi dehumanisaation, jossa jonkin ryhmän ihmisyyttä tai olemassaoloa rinnastetaan esimerkiksi eläimiin tai luonnonvoimiin. Dehumanisaatio sisältää taustaoletuksen siitä, että esimerkiksi eläin on alempiarvoinen kuin ihminen, jolloin sillä voidaan esittää esimerkiksi vastapuoli toisarvoiseksi. Vaikka kolmas sektori ei esimerkissä 28 suoraan viittaa ihmiseen, puolue silti piikittelee eläimeen viittaavan

sanavalintansa avulla ja pyrkii tällä tavalla herättämään keskustelua. Heikkinen (2007: 144) huomauttaa, että politiikassa oma viesti tulee saada myydyksi, jolloin kärjistetty tai toisaalta myös pelkistetty kieli voi olla tarpeellista.

(29) Perussuomalaiset puhuvat luonnollisesti sairauksien ja vammojen ehkäisyn ja varhaisessa vaiheessa saadun oikeanlaisen hoidon puolesta, mutta sen lisäksi **me näemme elefantin olohuoneessa**, eli maahanmuuton. Kuten **emme halua** terveysturismia veronmaksajien piikkiin, **emme halua** terveys- ja eläkemuuttoa, koska siitä seuraa kustannuksia ja muita ongelmia. (PS)

Esimerkissä 29 maahanmuutto esitetään metaforisesti elefanttina olohuoneessa. Kielikuva viittaa asiaan, josta ei haluta puhua ääneen, mutta se tiedostetaan olemassa olevaksi ongelmaksi. Maahanmuutto asetetaan ongelmalliseksi asiaksi, jota halutaan korostaa entisestään metaforan avulla implisiittisesti. Tämän jälkeen puolue selittää miksi se kokee asian ongelmallisena. Perussuomalaiset korostaa puolueen omaa henkilökohtaista näkemystä *me*-persoonaisella lauseella *me näemme* ja kieltolauseella *emme halua*.

(30) **Perusopetus luo** yhdenvertaisuutta ja mahdollisuuksia. [otsikko] (Vas.)

Esimerkissä 30 vasemmistoliitto esittää koulutuksen tärkeänä ohjaajana ja mahdollistajana tulevaisuudelle. Perusopetus inhimillistetään personifikaation avulla eläväksi toimijaksi, joka luo yhdenvertaisuutta ja mahdollisuuksia. Elollistaminen on politiikassa esiintyvä yleinen metaforan muoto (Haikka 2018: 9). Sen avulla esimerkiksi jokin abstrakti asia voidaan tuoda eloon, jonka avulla vahvistetaan argumenttia ja sen tärkeyttä. Inhimillistämällä voidaan myös tuoda esiin ihmisille luontaisia tunteita ja kokemuksia, jotka voivat tukea retoriikan onnistumista.

(31) Maksuton toinen aste **porttina** työelämään. [otsikko] (Vas.)

Esimerkissä 31 maksuton toinen aste, eli perusopetuksen jälkeinen lukio tai ammattikoulu luodaan metaforan avulla konkreettiseksi portiksi, jota kautta kuljettuaan yksilö saa paremmat mahdollisuudet työelämään. Maksuttomuus antaisi ja mahdollistaisi jokaiselle yhtäläiset mahdollisuudet siirtyä toisen asteen koulutukseen, eikä se jäisi vain tiettyjen ihmisryhmien saataville. Koulutus on paitsi ihmisoikeus sekä itsessään myös poliittinen voima, jolla on merkittävä vaikutus yhteiskuntaan (Koivisto 2018: 14).

(32) Lapsissa kasvaa tulevaisuus (Vas.)

Vasemmistoliitto jatkaa koulutuksen metaforaa esimerkissä 32, jossa se esittää, että lapsissa kasvaa tulevaisuus. Metafora riittää perustelemaan sen, miksi koulutus on tärkeä itseisarvo sekä se myös korostaa lapsen toimijuutta tulevaisuuden suunnannäyttäjänä. Tulevaisuus on abstrakti aikakäsitys, joka metaforan kautta esitetään konkreettisena asiana, joka *kasvaa* ajan myötä. Se ikään kuin elollistetaan poliittiselle retoriikalle tyypilliseen tapaan esimerkin 31 mukaisesti. Lasten ja tulevaisuuden rinnastaminen yhteen vahvistaa niiden merkityksellistä suhdetta, joka implikoi sitä, että ilman lapsia ei ole tulevaisuuttakaan.

4.3.7 Me-retoriikka

Savolan (2024: 54) mukaan poliittisissa diskursseissa monikon ensimmäisen persoonan pronomiinilla *me*, sekä possessiivisuffiksilla (VISK § 96) eli omistusliitteellä luodaan muun muassa liittoumia ja erilaisia ryhmäidentiteettejä. Juuso (2024: 47–48) toteaa, että me-retoriikan tavoitteena on luoda mielikuvia yhdessä jaetuista tavoitteista tai arvoista. Persoonapronominilla *me* luodaan usein yhtenäistä kuvaa kaikista suomalaisista, jolloin puolue näyttää olevansa kansan puolella. Me-retoriikkaa esiintyi vain perussuomalaisten alue- ja kuntavaaliohjelmassa.

(33) Suomen **ei tule kouluttaa** pienentyviä ikäluokkiaan kalliiksi keikkalääkäreiksi tai viemään työpanoksensa ulkomaille. Asian järjestäminen ei ole aivan yksinkertaista, mutta **meidän on pakko kysyä itseltämme, onko muuta mahdollisuutta?** (PS)

Esimerkissä 33 perussuomalaiset esittää kieltolauseen kautta, että suomalainen työvoima ei saisi lipua ulkomaille. Puolue kysyy retorisen kysymyksen: ”*meidän on pakko kysyä itseltämme, onko muuta mahdollisuutta?*” Possessiivisuffiksi *itseltämme* korostaa ja nostaa esiin entisestään *meitä*, joka viittaa tässä kontekstissa perussuomalaisiin, muihin puolueisiin ja mahdollisesti myös kansalaisiin, jolloin kysymys esitetään kaikille. Kysymyksen avulla voidaan puhutella yleisöä ja antaa heille ikään kuin mahdollisuuden ja tilaisuuden vastata esitettyyn kysymykseen. Kysymyksellä perussuomalaiset rakentaa *meistä* yhtä tiivistä ryhmää, joiden tulee keksiä ratkaisuja yhdessä yhteisiin yhteiskunnallisiin ongelmiin.

(34) Pohja jengiytymiselle, rikolliselle elämäntavalle tai piittaamattomuudelle muita ihmisiä, yhteistä omaisuutta ja yhteiskunnan sääntöjä kohtaan luodaan peruskoulussa.

Meillä ei ole kansakuntana varaa menetetyille sukupolville väärintekijöiden ja heidän uhriensa muodossa. (PS)

Viimeisessä analyysiin valitussa esimerkissä 34 perussuomalaiset puhuttelee jälleen suomalaisia *me*-persoonapronominin avulla viitaten *kansakuntaan*, jonka KS selittää seuraavasti: *'vars. verraten korkealla sivistystasolla olevista, tav. myös valtiollisesti itsenäisistä kansoista.'* Puolue vetoaa sanavalinnallaan kansalliseen identiteettiin, kuten myös esimerkissä 17, jossa kansakunnan sijasta viitattiin kansallisvaltioon. Perussuomalaisten retorinen kulmakivi on kansalliskonservatiivisen yleisön tunteisiin ja arvomaailmaan vetoaminen.

Esimerkissä 34 esitetään kieltolauseen avulla, että suomalaisilla ei ole varaa menettää rikollisuudelle ketään. Perussuomalaisten mukaan koulutuksella on mahdollista estää rikollisen elämäntyylin synty. Virkkeessä esiintyy arvokritiikin näkökulma, joka viittaa moraalisiin arvoihin ja esittää samaan aikaan huolia liittyen esimerkiksi turvattomuuteen, rikollisuuteen tai auktoriteetin palauttamiseen. Arvokritiikki kuuluu osaksi populismin monia kategorioita (Parkkulainen 2021: 115.) Perussuomalaiset luo *me*-retoriikalla mielikuvaa siitä, että olemme kaikki yhdessä samassa tilanteessa ja voimme toimia yhdessä haluttujen tavoitteiden eteen.

5 Tulokset

Tässä luvussa käyn läpi tutkielman tuloksia. Luku etenee esitettyjen tutkimuskysymysten mukaisessa järjestyksessä. Tekemäni analyysi vahvistaa alaluvussa 1.2 esitetyt hypoteesit paikkansapitäviksi. Ensimmäisenä tutkimuskysymyksenä esitin, kuinka puolueiden esittämät diskurssit rakentuvat. Esitin, että vasemmistoliiton diskurssi korostaa tasa-arvoa ja hyvinvointia, kun taas perussuomalaisen diskurssi nojaa populismiin ja vastuun ottamiseen.

Vasemmistoliitto argumentoi diskurssissaan kaikkien ihmisten oikeuksien ja hyvinvoinnin puolesta riippumatta heidän sosioekonomisesta asemasta, iästä tai muista tekijöistä. Puolueen diskurssia rakensivat kvanttoripronomit *jokainen* ja *kaikki*, joilla puolue vahvasti vaadetta yhdenvertaisuudelle ja tasa-arvoiselle kohtelulle. Puolue hyödynsi laajasti kyseisiä pronomineja ja niiden avulla viittasi erilaisiin oikeuksiin ja ihmisarvoiseen elämään. Pronomit esiintyivät suorasti sekä epäsuorasti kaikkialla vasemmistoliiton diskurssissa ja poliittisessa retoriikassa. Vehviläinen (2012: 33) esittää, että kyseisiä pronomineja käyttämällä yhtenäistetään ryhmää. Kvanttoripronominien lisäksi diskurssi rakentui runsaiden nesessiivirakenteiden avulla, jotka merkitsevät ehdottomuutta tai suositeltavuutta. Saman huomion teki myös Heikkinen (2007) vasemmistoliiton vaaliohjelmasta vuodelta 2003. Nesessiivirakenteet ilmenivät pitkin diskurssia sekä poliittisen retoriikan keinoissa, paitsi metaforissa.

Vasemmistoliiton diskurssissa otettiin huomioon sensitiivisiä aiheita, kuten seksuaaliteemat ja päihdeongelmaisten häpeäleiman purkamista. Vähävaraisten ja -osaisten henkilöiden oikeudenmukainen kohtelu ja heidän huolenpidon tärkeydestä argumentointi näkyi selkeänä teemana puolueen diskurssissa. Vasemmistoliiton tyyli viestiä diskurssissa ja laajemmin myös aineistossa on poliittisesti korrekti, eli kielenkäytöllä ei syrjitä tai loukata muita ihmisryhmiä. Puolue esitti vaaliohjelmansa argumentit paikkansapitäviksi, eli se faktuaalisti esitetyt argumentit totuudeksi ja sulki muut vaihtoehdot pois. Sivula (2025: 35) esittää, että retorissa diskurssianalyyseissa sekä poliittisessa retoriikassa tutkitaan kuinka faktuaalistaminen tapahtuu, eikä sitä, onko esitetyt argumentit tai väitteet totuudenmukaisia. Vasemmistoliitto faktuaalisti selkeimmin nesessiivisyyden ja passiivin avulla.

Perussuomalaisten diskurssi rakentui populististen keinojen ja vastuun ottamisen varaan. Diskurssissa rakennettiin useasti kuilua *meihin* ja *muihin*, joka vahvasti populismiin kuuluvaa

muukalaisvastaisuutta. Puolueen diskurssissa viitataan usein suoraan suomalaisiin tai Suomeen, joka rakentaa diskurssista isänmaallista ja vahvistaa sen nationalistista arvomaailmaa. Tällä tavoin perussuomalaiset puhuivat kansan puolesta. Puolue myös viittasi suomalaisuuteen implisiittisesti monissa muissa esimerkeissä. Suomalaisuuteen viittaaminen implikoi kielen, kansan ja maan tärkeyttä ja roolia ilman, että sitä tarvitsee perustella. Vastuunottaminen näkyi diskurssissa esimerkkien avulla, joita puolue esitti, jos henkilö tai laajemmin jokin taho, kuten koululaitos ei ota vastuuta. Perussuomalaiset loivat ikään kuin kauhukuvia siitä mitä tapahtuisi, mikäli esimerkiksi koululaitos epäonnistuisi tehtävissään. Diskurssissa kannustettiin implisiittisesti maalaisjärjen käyttöön ja eksplisiittisesti vastuulliseen käyttäytymiseen.

Perussuomalaisten selkeät kielelliset keinot diskurssissa olivat kieltolauseet, sekä erilaiset partikkelit, kuten fokus- ja lausumapartikkelit. Kieltolauseiden avulla voidaan nesessiivirakenteiden tapaan luoda näkemys ehdottomuudesta tai yhdestä totuudesta tai vaihtoehdosta (Hollo 2023: 45). Diskurssissa esiintyi runsaasti myös monikon ensimmäisen persoonan *me*-persoonapronomia käyttöä. Puolue käytti vasemmistoliiton tapaan kvanttoripronomineja, mutta ottaen huomioon kaikki tutkielmaan valitut esimerkkilainaukset, vasemmistoliiton mukaan *kaikkiin* kuuluvat kaikki ihmiset riippumatta heidän taustasta, kun taas perussuomalaisten ohjelmassa *kaikkiin* luetaan syntyperäiset suomalaiset. Perussuomalaiset käyttivät vasemmistoliiton tavoin passiivimuotoisia argumentteja, jolla ne viittaavat sekä omaan että muiden toimintaan ja mahdollisesti myös hyödyntävät sitä etäännyttämisen keinona, kuten Savola (2024) esitti.

Perussuomalaisten tapa viestiä vaaliohjelmassaan oli puhekielisempi ja huomionhakisempi kuin vasemmistoliiton. Puhekielisyys, eli arjessa esiintyvä kieli (vrt. yleiskieli, joka on standardien mukainen kielimuoto), loi perussuomalaisten vaaliohjelmasta keskustelunomaisen, kun taas vasemmistoliiton tyyli oli formaalimpi. Keskustelunomaisuus ilmeni esimerkiksi retoristen kysymysten esittämisen, kyseenalaistamisen ja me-näkökulman avulla. *Me*-persoonaa rakentaa Pällin (2003: 215–216) mukaan tilannetta, jossa reettori ensinnäkin tietää mistä puhuu, sekä hänellä nähdään myös oikeus tai jopa velvollisuus puhua jostakin asiasta koko ryhmän edustajana.

Diskurssin puhekielisyyttä korosti useiden partikkelien, adverbien, konjunktioiden ja pronomien käyttö (Saukkonen 1970). Puhekielisyyttä esiintyi myös tiettyjen

humoristissävyyisten ja huomiota herättävien sanavalintojen kohdalla, kuten *moraalipoliisi*, *pervoilu* ja *pullasorsasektori*. Perussuomalaisten diskurssin aineistoesimerkit olivat hyvin suorasanaisia ja reippaasti toimintaan kannustavia. Parkkulainen (2021: 85–86) huomioi, että perussuomalaisten puhekielinen retoriikka on tyypillistä puolueen nokittelevalle puheelle, jossa tarkoituksena on esittää jokin asia negatiivisesti, naurettavana tai sarkastisesti.

Toinen tutkimuskysymykseni liittyi poliittisen retoriikan ilmenemiseen diskursseissa. Hypoteesini mukaisesti molemmat puolueet käyttivät monenlaisia retorisia keinoja aineistossa, jotta ne voivat vaikuttaa monipuolisesti yleisöön ja siten saada kannatusta. Tutkielmaan valituista poliittisen retoriikan keinoista vasemmistoliitto hyödynsi vaaliohjelmassaan eetosta, paatosta, logosta, suostuttelua ja metaforia. Perussuomalaiset käytti edellä mainittujen retoristen keinojen lisäksi myös kiertoilmauksia ja me-retoriikkaa. Päättelen, että eroavaisuuksia puolueiden välillä saattaa selittää aineiston tekstilaji, puolueiden ideologiset eroavaisuudet tai puhtaasti viestinnälliset erot. Eräs syy voi myös olla se, että en analysoinut koko aineistoa, vaan pelkästään koulutusta ja sosiaali- ja terveystalveluita koskevia osuuksia.

Vasemmistoliiton retoriikan tyyli perustui muun muassa aiemmin mainittuihin solidaarisuuteen, tasavertaisuuteen ja oikeudenmukaisuuteen, kun taas perussuomalaisten retoriikan tyyli oli konservatiivista, populistista ja kyseenalaistavaa. Vasemmistoliitto viesti suoraan seksuaali- ja sukupuolivähemmistön oikeuksista sekä seksuaalikasvatuksen tärkeydestä. Tämä voi olla itsessään jo retorinen keino vaikuttaa yleisöön. Perussuomalaiset sivuutti aiheen diskurssissaan, mutta käytti hieman provosoivaksi ymmärrettävää kiertoilmausta *ei pervoilua* viitaten mahdollisesti seksuaalikasvatukseen, tai yleisesti seksuaalisuuden teemoihin. Tämä eroavaisuus vahvistaa puolueiden paikkaa liberaali– konservatismi- ulottuvuudella ja todistaa sen, kuinka kielenkäyttö vaihtelee selkeästi erilaisten poliittisten suuntauksien välillä (ks. alaluku 3.3.2).

Perussuomalaisten retoriikassa ilmenee kansalliskonservatiiviset arvot sekä suoraan yleisön ja kansan puhuttelu, kun taas vasemmistoliitto puhutteli yleisöä epäsuoremmin. Molemmat puolueet viestivät itsestään monesti nimillään esimerkiksi seuraavin tavoin:

”*Vasemmistoliiton pitkäaikaisena tavoitteena on*” ja ”*Perussuomalaiset puhuvat*”. Tämä on poliittisesti retorinen tehokeino tuoda vahvemmin puolueen sanoma esiin. Perussuomalaisten retoriikan analyysissa tukeuduin vahvasti Parkkulaisen (2021) pro gradu -tutkielmaan, sillä

hänen tutkielma tuki vahvasti omaa analyysiani ja vahvasti saamiani tuloksia.

Vasemmistoliiton retoriikkaa tai diskurssejakaan ei ole tutkittu yhtä laajasti, joten puolueen aineiston analysointi perustui suurimmaksi osaksi omiin havaintoihini ja päätelmiin.

Alue- ja kuntavaaliohjelmissa esiintyi Aristoteleen esittämiä Antiikin Kreikan aikaisia retorisia keinoja jo pelkästään siksi, että vaaliohjelman tyypisellä tekstilajilla halutaan ensisijaisesti argumentoida omien näkemysten puolesta sekä vaikuttaa yleisön tunteisiin, jolloin puolue saisi kannatusta ja ääniä. Kaipanen (2023: 12–13) esittää, että vaaliohjelmien kielenkäyttöön ei usein kuulu esimerkiksi teorit tai käsitteiden määrittely. Puolueet haluavat luonnollisesti esittää helpolla ja selkeällä kielellä rakennettuja argumentteja, jotta vaaliohjelmat olisivat mahdollisimman saavutettavia ja yleisö ymmärtäisi niitä. Liian monimutkaiset tai vaikeaselkoiset argumentit voivat työntää yleisön pois.

Kolmantena ja viimeisenä tutkimuskysymyksenä esitin, millaiseksi puolueiden esittämät diskurssit ja niissä esiintyvä poliittinen retoriikka rakentavat sosiaalisen todellisuuden. Hyödynnän tämän tutkimuskysymyksen kohdalla sosiaalisen konstruktionismin teoriaa. Kuten Niska ym. (2024b: 33) toteavat, konstruktionismin fokuksessa kielen näkökulmasta on se, mitä kieli saa aikaan yhteiskunnallisissa ympäristöissä tai mitä eri toimijat, eli tutkielmassani puolueet saavat kielellä aikaan. He esittävät myös, että kieli tuottaa aktiivisesti sosiaalista todellisuutta sen sijaan, että se olisi pelkästään väline, joka heijastaa sitä.

Vehviläinen (2012: 19–20) pohtii, että oma subjektiivinen ymmärryksemme maailmasta ei ole itsestään selvä eikä ainoa totuus, joten se kuinka luokittelemme asioita, on lopulta vain yksi esitetty mahdollisuus. Olen todennut tulkintani pohjalta, että vasemmistoliiton diskurssi ja siinä esiintyvä poliittinen retoriikka rakentaa ja tuottaa sosiaalista todellisuuttaan oikeudenmukaisesta ja tasa-arvoisesta korostavasta Suomesta, jossa kukaan ei saisi jäädä yhteiskunnan ulkopuolelle riippumatta taustastaan tai päätöksistään, joita on elämässään tehnyt. Puolueen diskurssi ja poliittinen retoriikka yhdessä vahvistavat solidaarisuutta, ihmisarvoisen elämän edistämistä ja korostavat inhimillisyyttä, johon kuuluvat esimerkiksi jokaisen ihmisen kunnioittaminen ja myötätunto kanssaeläjiä kohtaan.

Perussuomalaisten diskurssi ja poliittinen retoriikka rakentavat sosiaalista todellisuutta eteenpäin menevästä Suomesta, jossa sananvapaus, perinteiset arvot ja vastuun ottaminen omasta elämästä ovat tärkeitä lähtökohtia. Parkkulainen (2021: 82–83) teki pro gradu -

tutkielmassaan huomion perussuomalaisten puhetyylistä kansaa edustavana, mikä ilmenee esimerkiksi suoralla tai epäsuorana puhutteluna yleisölle. Tein saman huomion omassa tutkielmassani, jossa perussuomalaiset argumentoivat selkeästi oman kansan puolesta ja näyttivät olevansa puolue, johon suomalaiset voivat luottaa. Perussuomalaiset luo diskurssissaan selkeitä sisä- että ulkoryhmäkategorioita suoraan *me-* ja *ne-*pronomineilla, (vrt. Pälli 2003). Vasemmistoliitto ei viittaa diskurssissaan mihinkään ihmisryhmään persoonapronomineilla, eli se luo ryhmäkategorioita epäsuorasti.

Puolueiden diskurssit ja niissä esiintyvä poliittinen retoriikka ilmentyvät vahvasti niiden arvomaailmoista ja ideologioista. Kuten Pynnönen (2013: 20) esitti, puolueiden ideologioilla on suuri merkitys ja vaikutus siihen, millaisia maailmankuvia ne luovat ja edistävät. Puolueiden luomissa todellisuuksissa suurimmat eroavaisuudet liittyivät tutkimukseni tulosten mukaan siihen, rakentavatko ne erontekoa *meihin* ja *muihin* ja kuinka tärkeänä tasa-arvoinen kohtelu nähdään. Tulkinnat sosiaalisen todellisuuden ja maailmankuvien rakentumisesta syntyvät kielestä, jota tutkija itse merkityksellistää (Leo 2007: 5).

Vasemmistoliiton ja perussuomalaisten luomissa todellisuuksissa kaikki lapset ja nuoret ovat laadukkaan koulutuksen arvoisia sekä heidän monipuolinen tukeminen on ensiarvoista, joten tästä näkökulmasta todellisuus rakentuu näkemykseen siitä, että koulutukseen täytyy panostaa varhaiskasvatuksesta alkaen. Molemmat puolueet korostavat myös tärkeäksi toimivat ja kestävät palvelut ja niiden kantokykyyn tulee kiinnittää huomiota jolloin toimiessaan ne palvelevat tarkoituksenmukaisesti hyvinvointivaltion tarpeita. Puolueet rakentavat sanavalinoillaan ja etenkin tunteisiin vetoavilla adjektiiveilla todellisuutta, jossa yleisö voi luottaa niihin. Kuten esitetty, ne käyttävät monipuolisia keinoja saadakseen argumentoitua tiensä ihmisten tunteisiin ja arvoihin, joilla on mahdollisuus vaikuttaa hyvinkin heterogeeniseen yleisöön.

Diskurssianalyttisestä näkökulmasta Pälli (2003: 228) huomioi, että kielenkäytön pragmaattinen analyysi usein kohdistuu yksityiskohtiin, jotka eivät ole eksplisiittisesti esillä kielessä. Tämä kuvaa mielestäni selkeästi sitä, että poliittisuus tulee lukea tekstistä esiin, kuten Laaksonen (2011) esitti (ks. alaluku 2.1). Työssä onkin ollut antoisaa pohtia, kuinka poliittisuus ilmenee tietynlaisten kielellisten funktioiden avulla aineistossa. Poliittisuuden ilmeneminen kielen kautta luo erilaisia sosiaalisia todellisuuksia ja diskursseja. Olkku (2023:

43) kuitenkin huomioi, että täydellisen läpinäkyvyyden tavoittelu politiikan kielessä on mahdotonta, sillä jotain jää aina pimentoon, joka on erittäin tärkeä huomio.

Kielenkäyttö on monipuolista sosiaalista toimintaa, mikä rakentaa sosiaalista todellisuutta. Puolueiden alue- ja kuntavaaliohjelmat ja niissä esiintyvät diskurssit ja retoriikka ovat siis sosiaalista toimintaa itsessään, joten ne luovat olemassaolollaan jo jonkinlaista sosiaalista todellisuutta. Blomqvist (2019: 27–29) toteaa, että poliittisesta näkökulmasta sosiaalisen konstruktionismin päämäärä on tuottaa yksi ainoa totuus. Tällä tavoin pyritään luomaan hegemonisia, eli hallitsevia diskursseja ja tietynlainen sosiaalinen todellisuus yhteiskunnalliselle olemassaololle.

Putila (2025: 60–61) luonnehtii omassa pro gradu -tutkielmassaan seuraavasti: ”diskurssit muodostavat eräänlaisen merkityskehyksen, jonka sisällä poliittiset toimijat toimivat ja kilpailevat”. Voisi siis todeta, että puolueiden omat erityispiirteitä sisältävät diskurssit määrittelevät niiden toiminnalle ikään kuin tietynlaiset rajat, joiden pohjalta puolueet toteuttavat omaa politikointiaan, jossa kielenkäytön merkitys korostuu. Omassa tutkielmassani puolueiden diskurssien luonnetta sekä vahvasti että korosti poliittisen retoriikan keinot, joita analysoimalla on mahdollista nähdä syvemmälle kieleen ja sen merkityksiin.

6 Lopuksi

Tässä pro gradu -tutkielmassa olen tehnyt retorisen diskurssianalyysin vasemmistoliiton ja perussuomalaisten alue- ja kuntavaaliohjelmista keväältä 2025. Painotin tutkielmassani teoreettisena taustana retorista diskurssianalyysia, poliittista retoriikkaa ja sosiaalista konstruktionismia. Analyysin kohteena olivat tarkemmin puolueiden vaaliohjelmista koulutus ja sosiaali- ja terveystalvet. Nojasin tutkielmassani moniin poliittisen kielen tutkimuksiin, mutta tärkeimpiä lähteitä olivat mainitakseni Aristoteleen (384 eaa. – 322 eaa.) oppi retoriikasta, Pynnösen (2013) tieteellinen artikkeli diskurssianalyysistä ja Savolan (2024) väitöskirja poliittisista diskursseista suomalaisten poliitikkojen blogiteksteissä. Tutkielmani ala on kielitieteellinen, mutta hyödynsin lisäksi runsaasti muun muassa valtiotieteen tutkimuksia ja kirjallisuutta.

Tutkielman teko ei ollut täysin suoraviivaista, sillä retoriikan analysointi esimerkkilainauksissa vaati aiemmin mainittua poliittisuuden esiin lukemista, joka oli ajoittain haastavaa. Esimerkkien valitseminen tutkielmaan loi selkeää vastakkainasettelua puolueiden välille, jota oli kuitenkin mahdotonta välttää, koska ne ovat monin tavoin erilaisia. Mielestäni on silti oleellista ottaa tutkielmissa käsittelyyn ääripäitä, koska ne luovat niin erilaisia todellisuuksia, kuten toin esiin luvussa 4, jonka myös Savola (2024) esitti väitöskirjassaan. Vaikeutta lisäsi myös kaikkien esimerkkien kategorisointi, sillä moni niistä sisälsi piirteitä useammasta eri retoriikan kategoriasta. Tämä korostaa subjektisuuteen, havaintoihin ja intuitioon perustuvaa tutkijapositioniani.

Tutkimustani voisi viedä tulevaisuudessa eteenpäin tutkimalla muitakin eduskuntapuolueita ja vertaamalla näin laajemmin millaisia diskursseja tai retoriikkaa Suomessa tehdyssä politiikassa näkyy kielitieteellisestä näkökulmasta. Aineistoksi voisi valita alue- ja kuntavaaliohjelmien sijasta muun muassa puolue- tai hallitusohjelman. Mikäli aineistona olisi ollut vaaliohjelman sijasta esimerkiksi puheenvuorot eduskunnassa, diskurssit tai poliittinen retoriikka olisivat voineet ilmetä eri tavalla, sillä puheessa voi sattua tekstin sijasta esimerkiksi lipsahduksia, tai muunlaista tahatonta kielenkäyttöä, mikä tekstiosuudessa voidaan muokata toisenlaiseksi tai poistaa kokonaan, jolloin asetelma voi olla täysin erilainen. Vaaliohjelma tekstilajina määrittelee myös tietynlaisia raameja kielenkäytölle ja sen esiintymiselle kuten Kaipainen (2023: 12–13) esitti.

Toinen vaihtoehto voisi olla verrata muualla Euroopassa tai sen ulkopuolella esiintyviä diskursseja tai poliittista retoriikkaa muiden maiden politiikassa ja tutkia, kuinka ne mahdollisesti eroavat suomalaisesta tutkimuksesta. Tämä tutkimusaihe antaa paljon mahdollisuuksia fennistiikan ja yleisesti lingvistiikan alalle, jolloin politiikan kielen tutkimus saisi lisää myös tärkeää humanistista näkökulmaa (ks. alaluku 1.2).

Koen, että onnistuin tekemään retorisen diskurssianalyysin puolueiden alue- ja kuntavaaliohjelmista tarkoituksenmukaisesti ja pystyin vastaamaan kaikkiin esitettyihin tutkimuskysymyksiin sekä perustelemaan havaintoni. Poliittisen kielen tutkimuksen tärkeys ja merkitys konkretisoituivat tätä tutkielmaa tehdessä ja näen työni tuovan esiin, kuinka monipuolisia poliittisia argumentteja luodaan kielen avulla. Esitin tutkielmani avulla millaisilla kielellisillä rakenteilla ja valinnoilla luodaan politiikkaa vaaliohjelman näkökulmasta Suomessa, ja kuinka eri puolille sijoittuvat puolueet luovat erilaisia todellisuuksia niille ominaisilla tavoillaan.

Tutkielmani vahvisti, että pienilläkin kielellisillä yksityiskohdilla on väliä poliittisissa diskursseissa. Poliittisia tekoja, kuten rinnastusta, vertailua tai eronteon luomista ihmisten välille voidaan rakentaa esimerkiksi konjunktioiden tai partikkelien avulla. Savola (2024: 208–210) esittää väitöskirjassaan, että populismin, poliittisen keskustelun ja kielen tutkimisella on suuri merkitys muuttuvassa maailmassa ja nyky-yhteiskunnassa, jolloin aihe kaipaa jatkuvaa lisätutkimusta eri tieteenalojen näkökulmista. On siis perusteltua esittää, että ymmärtämällä politiikan ja kielen suhteen tärkeyden voimme samalla nähdä paremmin myös sen, kuinka muuttuva sosiaalinen todellisuus ympärillämme ja sen antamat merkitykset rakentuvat yhteiskunnassa.

Lähteet

Aineslähteet

PS = Perussuomalaiset 2025. Lähivaalit. Perussuomalaisten kunta- ja aluevaaliohjelma 2025.

[Verkkodokumentti.] Viitattu 20.2.2026. Saatavissa:

https://www.perussuomalaiset.fi/wp-content/uploads/2025/01/PSkuntavaaliohjelma2025-2025-01-26-15_08_00.pdf

Vas. = Vasemmistoliitto 2025. Huoletonta arkea kaikille, ei harvoille. Vasemmistoliiton alue- ja kuntavaaliohjelma. [Verkkodokumentti.] Viitattu 19.2.2026. Saatavissa:

https://vasemmisto.fi/wp-content/uploads/2025/02/Vasemmistoliitto-Alue-ja-kuntavaaliohjelma_julkistus-060225.pdf

Tutkimuskirjallisuus

Aalto, Aurora 2020. *Poliitikkojen twiittien funktiot ja vakuuttamisen keinot sosiaalisessa mediassa: Tarkastelussa Yhdysvaltain presidenttiehdokkaiden toisiaan koskeva viestintä Twitterissä.* [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Vaasan yliopisto. Viitattu 24.10.2025. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020042422411>

Aristoteles 1997. *Retoriikka. Runousoppi.* Käänt. Paavo Hohti ja Päivi Myllykoski. Gaudeamus, Tampere.

Blomqvist, Mikael 2019. *Diskursiivinen todellisuuden tuottaminen poliittisen talouspuheen kontekstissa.* [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto. Viitattu 16.1.2026. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019121949096>

Charteris-Black, Jonathan 2016. *Politicians and Rhetoric: The Persuasive Power of Metaphor.* [E-kirja.] (1st ed.). Palgrave Macmillan UK.

Chilton, Paul 2004. *Analysing Political Discourse: Theory and Practice.* [E-kirja.] Taylor & Francis Group, Oxford.

Ekberg, Siina 2017. *Kieli ja demokratia: tutkimus kansalaisten ja politiikan ammattilaisten energiapoliittisesta puheesta.* [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Viitattu 7.12.2025. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201705261717>

Ekholm, Ella — Tammivaara, Tessa 2024. *Presidenttiehdokkaiden retoriset vaikuttamisen keinot TikTokissa. Suomen presidentinvaalit 2024.* [Verkkodokumentti.] Pro gradu -

- tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 27.2.2026. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202406064382>
- Haikka, Anni 2018. *Niinistöä venäjäksi ja Putinia suomeksi – Mitä poliittiselle retoriikalle tapahtuu tulkkauksessa?* [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Viitattu 15.12.2025. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201812072951>
- Heikkinen, Vesa 2007. *Kielen voima*. Gaudeamus Kirja Oy Yliopistokustannus University Press Helsinki.
- Hietanen, Hilda 2025. *Tärvelemme kauniin äidinkielemme ihan itse: asemoituminen ja retoriikka englannin kieltä koskevissa sanomalehtien mielipidekirjoituksissa*. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto. Viitattu 31.1.2026. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2025081882998>
- Hollo, Anna 2023. *Retoriset keinot Helsingin Sanomien Suomen Nato-jäsenyyttä käsittelevissä mediateksteissä*. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto. Viitattu 1.3.2026. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2023052648500>
- Juuso, Viola 2024. *Retoriikka pukeutuu politiikan vaatteisiin: Vuoden 2024 presidentinvaalien kampanjaviestintä Instagramissa*. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Vaasan yliopisto. Viitattu 9.9.2025. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2024101580508>
- Jäske, Petri 2010. *Suomalaiset ja länsimaiset poliittiset ideologiat*. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Viitattu 30.1.2026. Saatavissa: <https://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-20327>
- Kaipainen, Moona 2023. *Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden saavutettavuus vuoden 2022 aluevaaliohjelmassa*. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 27.2.2026. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202401251530>
- Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa 2012. *Puhetaito ja puheiden lajit Aristoteleella*. In V. Heikkinen, E. Voutilainen, P. Lauerma, U. Tiililä, & M. Lounela (Eds.), *Genreanalyysi: tekstilajitutkimuksen käytäntöä*. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja, 29. Viitattu 11.12.2025. Saatavissa: <http://kaino.kotus.fi/www/verkkojulkaisut/julk29/Genreanalyysi.pdf>
- Kajaste, Jussi 1996. Poliittisten ohjelmien retoriikasta ja argumentaatiosta. – *Teksti ja ideologia – Kirjoituksia kielestä ja vallasta julkisessa kielenkäytössä*. s. 184–204. *Kieli* 9. Toim. Jyrki Kalliokoski. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos, Helsinki.

- Kaukolammi, Eero 2024. *Kriittinen metafora-analyysi vihreiden ja perussuomalaisten periaateohjelmista*. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Viitattu 3.10.2025. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202404244363>
- Kauppinen, Liisa 2023. *Tai muuten... Turvallistamisen rajat eduskunnan budjettipuheen valossa*. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Viitattu 3.3.2026. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202304244283>
- Keskinen, Kuisma 2021. *Poliittinen mielikuvitus: Paul Ricœur, Jacques Rancière ja metaforan poliittiset funktiot*. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Viitattu 4.11.2025. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202104273848>
- Koivisto, Aleksi 2018. *Koulutason periytyminen ja koulutuksellinen tasa-arvo Suomessa*. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto. Viitattu 29.1.2026. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:oulu-201809132782>
- Kojo, Matti 2005. *Hyväksyttävyyttä hankkimassa. Kamppailu ydinjätteen loppusijoituslaitoksen paikanvalinnasta poliittisen tyylin näkökulmasta*. [Verkkodokumentti.] Lisensiaatintutkimus. Tampereen yliopisto. Viitattu 28.10.2025. Saatavissa: <https://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-14589>
- KS= Kielitoimiston sanakirja. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Helsinki. Viitattu 12.3.2026. Saatavissa: <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/>
- Laaksonen, Vilja 2011. *Politiikan markkinapaikka: Parlamentaarisen retoriikan tyylit ja etiikka eduskunnan kyselytunnilla*. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 19.9.2025. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:juu-2011033110579>
- Lahtinen, Mikko 2020. *Populismi ei ole vain populismia*. —*Politiikka* 62 (2). s. 99. Viitattu 26.1.2026. Saatavissa: <https://doi.org/10.37452/politiikka.97344>
- Laisi, Erno 2025. Purra kertoo, mitä on pervoilu. [Verkkouutinen.] Iltä-Sanomat 4.2.2025. Viitattu 13.10.2025. Saatavissa: <https://www.is.fi/politiikka/art-2000011011872.html>
- Lehti, Lotta — Eronen-Valli, Maria 2018. Diskurssintutkimuksen menetelmiä digitaalisen retoriikan tutkimuksessa. [Verkkojulkaisu.] AFinLA-e Soveltavan kielitieteen tutkimuksia 11. *Diskurssintutkimuksen menetelmistä*, s. 157–168. Toim. Lotta Lehti, Lauri Haapanen ja Liisa Kääntä. Viitattu 1.10.2025. Saatavissa: <https://doi.org/10.30660/afinla.69104>
- Leskelä, Reeta 2024. *Asiantuntijuus ja ammatillinen identiteetti opettajia koskevissa mielipidekirjoituksissa: retorinen diskurssianalyysi*. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto. Viitattu 7.12.2025. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:oulu-202406044196>

- Leo, Nea 2007. *Kuluttavaa politiikkaa. Politisoitu kuluttajuus ja muuttuva kansalaisuus.* [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Viitattu 3.3.2026. Saatavissa: <https://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-17071>
- Matilainen, Anniina 2023. “*On vahvistettava vai pitää vahvistaa?*”: *Nesessiiviset predikaatit kahden puolueen yleis- ja selkokielisissä vuoden 2023 eduskuntaohjelmissa.* [Verkkodokumentti.] Kandidaatintutkielma. Tampereen yliopisto. Viitattu 21.10.2025. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-2023120110389>
- Melasniemi, Anja 2025. *Sukupuolierot suomalaisten nuorten poliittisissa ideologioissa 2000-luvulla.* [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Viitattu 13.10.2025. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-202507093501>
- Minilex.fi. Vajaavaltainen. [Verkkosivusto.] Viitattu 10.10.2025. Saatavissa: <https://www.minilex.fi/a/vajaavaltainen>
- Mustaparta, Eila 1996. Juna, jolla ei ole paluuvuoroa. EY-metaforat poliitikkojen retoriikassa. – *Teksti ja ideologia – Kirjoituksia kielestä ja vallasta julkisessa kielenkäytössä.* s. 168–183. *Kieli 9.* Toim. Jyrki Kalliokoski. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos, Helsinki
- Myllymäki, Teuvo 2023. *Miten eduskunta puhuu budjetista ja miten puhe on muuttunut?: kansanedustajien budjettipuheenvuorojen retorinen analyysi.* [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 20.9.2025. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:juu-202406144651>
- Niska, Miira 2024a. Mikrokonstruktionismi ja diskursiivinen psykologia. [Verkkojulkaisu.] *Sosiaalinen konstruktionismi: Miten tarkastella tulkintojen ja todellisuuden sosiaalista rakentumista.* s. 28, 103. Toim. Miira Niska, Satu Venäläinen, Antero Olakivi ja Jose A. Cañada. Viitattu 20.1.2026. Saatavissa: <https://doi.org/10.58181/VP9789523970458>
- 2024b. ym. Sosiaalisen konstruktionismin juuret ja versiot. [Verkkojulkaisu.] *Sosiaalinen konstruktionismi: Miten tarkastella tulkintojen ja todellisuuden sosiaalista rakentumista.* s. 14–16, 33, 45. Toim. Miira Niska, Satu Venäläinen, Antero Olakivi ja Jose A. Cañada. Viitattu 20.1.2026. Saatavissa: <https://doi.org/10.58181/VP9789523970458>
- Norri, Ilkka 1987. *Komponenttianalyysin käytöstä eufemismien ja ei-eufemismien erottamisessa.* — *Sananjalka* 29 (1). s. 58. Viitattu 16.12.2025. Saatavissa: <https://doi.org/10.30673/sja.86496>
- Oikeusministeriö 2025. Alue- ja kuntavaalit. [Verkkosivusto.] Viitattu 10.10.2025. Saatavissa: <https://oikeusministerio.fi/-/alue-ja-kuntavaalit-sunnuntaina-13.4.2025>

- Olkku, Ilkka 2023. *Yhdenvertaisuuden ja eriarvoisuuden diskurssit eduskuntapuolueiden aluevaaliohjelmassa*. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto. Viitattu 17.11.2025. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2023042138083>
- Palola, Eveliina 2016. “Kynttilät syttyivät potkujen vuoksi”. *Irtisanomisia kuvaavat ilmaukset lehdistötiedotteissa ja Helsingin Sanomien uutisissa*. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Vaasan yliopisto. Viitattu 16.12.2025. Saatavissa: <https://osuva.uwasa.fi/handle/11111/7335>
- Palonen, Emilia 2020. *Populismien muoto, diskursiivisuus ja retoriikka: analyysi soinnilaisuudesta*. — *Politiikka* 62 (2). s. 134–136. Viitattu 16.12.2025. Saatavissa: <https://doi.org/10.37452/politiikka.89431>
- Palonen, Kari — Summa, Hilka 1996. *Pelkkää retoriikkaa. Tutkimuksen ja politiikan retoriikat*. (toim.) s. 7. Tampere: Vastapaino.
- Palonen, Kari 2012. *Parlamentaarinen retoriikka : puntaroivan ja suostuttelevan politiikan tyyli*. In V. Heikkinen, E. Voutilainen, P. Lauerma, U. Tiilikä, & M. Lounela (Eds.), *Genreanalyysi : tekstilajitutkimuksen käytäntöä*. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja, 29. Viitattu 13.9.2025. Saatavissa: <http://kaino.kotus.fi/www/verkkojulkaisut/julk29/Genreanalyysi.pdf>
- Parkkulainen, Nina 2021. “Suomi, ei kikkailua, ei liittovaltiota. #Perussuomalaiset”: *perussuomalaisten kansanedustajien poliittisen puheen tyyli ja retoriikka Twitterissä*. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Viitattu 13.2.2026. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202110167630>
- Perussuomalaiset.fi. [Verkkosivusto.] Viitattu 24.9.2025. Saatavissa: <https://www.perussuomalaiset.fi>
- Pohjolainen, Teresa 2011. *Vihreällä on viisi miljoona sävyä: vihreyden retoriikka Kansallisen Kokoomuksen ympäristöpoliittisessa ohjelmassa 2011*. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 29.10.2025. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-201202071139>
- Putila, Antti 2025. *Solidaarisuus, multilateralismi ja kansallinen etu pienen maan kehityspolitiikassa: Kehityspoliittiset diskurssit suomalaisissa eduskuntavaaliohjelmassa 1945–2023*. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Viitattu 3.2.2026. Saatavissa: <http://hdl.handle.net/10138/624921>
- Pynnönen, Anu 2013. *Diskurssianalyysi: tapa tutkia, tulkita ja olla kriittinen*. [Verkkodokumentti.] Artikkel. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 5.12.2025. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-5471-0>

- Pälli, Pekka 2003. *Ihmisyhmä diskurssissa ja diskurssina*. [Verkkojulkaisu.] Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Viitattu 4.3.2026. Saatavissa: <https://urn.fi/urn:isbn:951-44-5580-0>
- Pälli, Pekka — Lillqvist, Ella 2020. Diskurssianalyysi. — *Kielentutkimuksen menetelmiä* s. 374–406. Toim. Milla Luodonpää-Manni, Markus Hamunen, Reetta Konstenius, Matti Miestamo, Urpo Nikanne ja Kaius Sinnemäki. SKS, Helsinki.
- Pönkänen, Maarit 2022. *Retorinen diskurssianalyysi häpeästä velkaantuneiden naisten kirjoituksissa*. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Itä-Suomen yliopisto. Viitattu 20.9.2025. Saatavissa: <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20221275>
- Rantala, Kia-Riina 2025. *Tukien puolestapuhuja vai vastaan taistelija? – Retoriset keinot opiskelijoiden tukia koskevissa Instagram- ja TikTok-kommenteissa*. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto. Viitattu 16.10.2025. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2025052048357>
- Rehunen, Matias 2024. *Retoriset kysymykset Helsingin Sanomien mielipidekirjoitusten lukijakommenteissa*. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Itä-Suomen yliopisto. Viitattu 8.11.2025. Saatavissa: <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20240586>
- Saario, Heidi 2020. *Retorinen analyysi Donald Trumpin vaalikampanjasta sosiaalisessa mediassa*. [Verkkodokumentti.] Kandidaatintutkielma. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 20.11.2025. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202012076942>
- Salmela, Eeli 2022. *”Nyt on Euroopan aika.”: Eurooppamyönteinen diskurssi poliittisen viestinnän välineenä*. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Vaasan yliopisto. Viitattu 19.9.2025. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022040727597>
- Salmi, Anniina 2025. *Presidenttiehdokkaiden TikTok-videoiden retoriset keinot vuoden 2024 vaalien alla*. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto. Viitattu 1.12.2025. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2025060460544>
- Saukkonen, Pauli 1970. Puhekielen luonteesta. — *Kielikello* 3/1970. Viitattu 3.2.2026. Saatavissa: <https://kielikello.fi/puhekielen-luonteesta/>
- Savola, Kristiina 2024. *Rajanvetoja ja vastakkainasetteluja: Diskursiiviset strategiat suomalaisten poliitikkojen blogiteksteissä vaalivuonna 2015*. [Verkkojulkaisu.] Väitöskirja. Tukholman yliopisto. Viitattu 4.3.2026. Saatavissa: <urn:nbn:se:su:diva-229111>
- Sivula, Jaana 2025. *”Tämä maa ei nouse kuin sillä, että teemme enemmän töitä”: retorinen diskurssianalyysi työttömyydestä ja yhteiskuntaluokista*. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 3.10.2025. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202504293522>
- SVT = Suomen virallinen tilasto 2025. Aluevaalit. [Verkkojulkaisu.] Tilastokeskus, Helsinki. Viitattu 15.9.2025. Saatavissa: <https://stat.fi/julkaisu/cm1hpbjmq2byu07w5figzleo>

- SVT = Suomen virallinen tilasto 2025. Kuntavaalit. [Verkkajulkaisu.] Tilastokeskus, Helsinki. Viitattu 15.9.2025. Saatavissa: <https://stat.fi/julkaisu/cm1hlbrft09e207w7pv561t11>
- Suoniemi, Tiina 2008. *Retoriikka naistenlehtien parisuhteita käsittelevissä teksteissä. Tarkastelussa eetos, paatos ja logos*. [Verkkodokumentti.] Pro gradu- tutkielma. Vaasan yliopisto. Viitattu 4.12.2025. Saatavissa: <https://osuva.uwasa.fi/handle/11111/8556>
- Tahvanainen, Roope 2016. *Arvot kartalle: poliittiset ristiriitaulottuvuudet ja niiden jakautuminen Suomessa*. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Itä-Suomen yliopisto. Viitattu 11.10.2025. Saatavissa: <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20170157>
- Tammi, Noora 2019. *Termit maailmaa rakentamassa: sosiaalinen konstruktionismi ja terminologia*. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Viitattu 20.1.2026. Saatavissa: <http://hdl.handle.net/10138/302742>
- Tiittula, Liisa 2017. *Politiikan kielen analyysia yleistajuisesti. — Virittäjä* 121 (3). s. 464. Kotikielen seura, Helsinki. Viitattu 13.9.2025. Saatavissa: <https://journal.fi/virittaja/article/view/65072/26834>
- Vaalit.fi 2025. [Verkkosivusto.] Alue- ja kuntavaalit. Viitattu 4.10.2025. Saatavissa: <https://vaalit.fi/alue-ja-kuntavaalit>
- Valta, Irja-Ulriikka 2024. *Kuka jahtaa ja ketä? – Kriittinen diskurssianalyysi median ja poliitikkojen välisestä suhteesta kesällä 2023*. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 15.9.2025. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-202406034190>
- Vasemmistoliitto.fi. [Verkkosivusto.] Viitattu 24.9.2025. Saatavissa: <https://vasemmisto.fi>
- Vehviläinen, Eeva-Maija 2012. *Maahanmuuttajille rakentuvat ryhmät ja roolit asiantuntijapuheessa*. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 3.3.2026. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-201203011323>
- VISK = Auli Hakulinen, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja-Riitta Heinonen ja Irja Alho, 2004. *Iso suomen kielioppi*. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki. Viitattu 2.3.2026.
- Yle.fi 2025. [Verkkosivusto.] Koko maa alue- ja kuntavaaleissa 2025. Viitattu 4.10.2025. Saatavissa: <https://vaalit.yle.fi/av2025/tulospalvelu/fi/>
- Yle.fi 2026. [Verkkosivusto.] HS-gallup: SDP jatkaa suosituimpana, vasemmistoliitolle ennätystulos. Viitattu 18.2.2026. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20210906>